

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Andrea Vlasáková

**Integrace Střední Ameriky a role Evropské unie
v tomto procesu**

Bakalářská práce

Praha 2010

Autor práce : **Andrea Vlasáková**
Vedoucí práce : **PhDr. Malvína Krausz Hladká**
Oponent práce :
Datum obhajoby :
Hodnocení :

Bibliografický záznam

VLASÁKOVÁ, Andrea. Integrace Střední Ameriky a role Evropské unie v tomto procesu. Praha : Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2010. 60 s. Vedoucí bakalářské práce : PhDr. Malvína Krausz Hladká.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá regionální integrací Střední Ameriky a rolí, kterou v tomto procesu hraje Evropská unie.

V první části práce se zabývám regionem jako takovým, jeho historií a současnou politickou a ekonomickou situací, jelikož tyto informace mají zásadní význam pro pochopení středoamerického integračního procesu.

Druhá část je věnována samotnému integračnímu procesu, analyzovala jsem jednotlivé zlomové období integračního vývoje, institucionální strukturu a oblasti, ve kterých Středoamerický integrační systém (SICA) působí, s důrazem na ekonomický subsystém integrace.

V poslední části rozebírám roli Evropské unie ve středoamerické integrační dynamice. Vycházím z předpokladu, že Evropská unie má na prohloubení středoamerické integrace prokazatelný vliv a zároveň také získává prospěch z angažovanosti v tomto procesu.

Metodou zpracování této práce je případová studie. Pracuji s 2 proměnnými : závislou (integrační proces) a nezávislou (angažovanost Evropské unie). Práce obsahuje několik výzkumných otázek : Do jaké míry a jakým způsobem ovlivnila Evropská unie integraci Střední Ameriky, do jaké míry Střední Amerika přijala evropský integrační model? Poslední otázkou je : Do jaké míry je Středoamerický integrační systém úspěšný podle konceptu nového regionalismu?

Annotation

This bachelor thesis is dedicated to the integration of Central America and the role of the European Union in this process.

In the first part of the thesis I deal with the region of Central America, its history and current political and economic situation, because it is crucial for understanding the Central American integration process.

The second part is dedicated to the integration process in Central America. I analyze the particular turning points of the integration development, the institutional structure and the areas in which The Central American Integration System (SICA) works, with the emphasis on the economic subsystem of integration.

In the last part I observe the role of the European Union in the Central American integration dynamics. I assume that the European Union has a verifiable influence on the deepening of the Central American regional integration and while European Union gains some profits from this involvement, too.

The methodological basis of this thesis is a case study where we can find 2 variables : a dependent one (the integration process) and an independent one (the involvement of the European Union). The thesis contains various research questions : To what extent and how the European Union affected the integration of Central America, to what extent Central America took on the European integration model? The last question is : to what extent is the Central American integration process successful according to the concept of the new regionalism?

Klíčová slova :

Střední Amerika, SICA, regionální integrace, Evropská unie, Asociační dohoda

Keywords :

Central America, SICA, regional integration, the European Union, Association Agreement

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v repozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne 18.5. 2010

Andrea Vlasáková

Obsah

Obsah.....	6
Seznam použitých zkratk.....	7
Úvod.....	8
1 Střední Amerika jako subregion Latinské Ameriky.....	11
1.1 Úvod do problematiky regionu Střední Amerika.....	11
1.2 Stručná historie regionu Střední Amerika.....	13
1.3 Shrnutí současných problematických aspektů Střední Ameriky.....	15
2 Středoamerický integrační proces.....	15
2.1 Středoamerický integrační systém (SICA).....	15
2.2 Střední Amerika a teorie nového regionalismu.....	16
2.3 Multilaterismus versus regionalismus.....	18
2.4 Historie středoamerické integrace : od prvních snah v 19. století po rozpad Středoamerického společného trhu.....	20
2.5 Obnovení dynamiky středoamerického integračního procesu : od procesu Esquipulas do založení SICA.....	23
2.6 Institucionální struktura SICA.....	24
2.6.1 Hlavní orgány SICA.....	25
2.6.2 Ostatní regionální instituce.....	27
2.6.3 Bilance fungování institucí SICA, jejich nedostatky a současné reformní snahy... ..	28
2.7 Subsystém ekonomické integrace.....	30
2.7.1 Ekonomická integrace a obyvatelstvo.....	33
2.8 Ostatní osy středoamerické integrace : politicko – bezpečností, sociální, environmentální a kulturní.....	34
2.9 Bilance středoamerické integrace.....	36
3 Role Evropské unie ve středoamerické integraci.....	37
3.1 Příklad Asociační dohody.....	38
3.1.1 Vliv asociační dohody na prohloubení středoamerické integrace.....	39
3.1.2 Komparace vyjednávání Asociační dohody s vyjednáváním DR-CAFTA.....	41
3.1.3 Kritika Asociační dohody mezi EU a Střední Amerikou.....	42
3.2 Příklad Evropského modelu integrace.....	43
3.2.1 Lekce evropského modelu integrace pro Střední Ameriku.....	44
Závěr.....	46
Summary.....	49
Seznam použité literatury a zdrojů.....	51
Přílohy.....	58

Seznam použitých zkratk

ALCA	Área de Libre Comercio de Las Américas Americká zóna volného obchodu
ALIDES	Alianza para el desarrollo económico y social, Aliance pro ekonomický a sociální rozvoj
CAUCA	Código Aduanero Uniforme Centroamericano Jednotný středoamerický celní sazebník
CEPAL	La Comisión Económica para América Latina Ekonomická komise pro Latinskou Ameriku
DR – CAFTA	Dominican Republic – Central America Free Trade Agreement Zóna volného obchodu Dominikánská republika–Střední Amerika
EU	European Union Evropská unie
ODECA	Organización de Estados Centroamericanos Organizace středoamerických států
PARCA	Plan Ambiental de la Región Centroamericana Plán životního prostředí pro středoamerický region
PARLACEN	Parlamento Centroamericano Středoamerický parlament
RTA	Regional Trade Agreement Regionální obchodní dohoda
SG – SICA	Secretaría General de Sistema de Integración Centroamericana Generální sekretariát Středoamerického integračního systému
SICA	Sistema de Integración Centroamericana Středoamerický integrační systém
SIECA	Secretaría de Integración Económica Centroamericana Sekretariát středoamerické ekonomické integrace
WTO	World Trade Organization Světová obchodní organizace
ZVO	Zóna volného obchodu

Úvod

Tématem této práce je integrace zemí Střední Ameriky a role Evropské unie v tomto procesu.

Toto téma jsem si zvolila z několika důvodů. Otázka angažovanosti Evropské unie v Latinské Americe je velmi aktuální a vztahy, ať politické či ekonomické, mezi oběma regiony nabývají na důležitosti. Střední Amerika je pro Evropskou unii jedním z integrovaných bloků, které se nachází v Latinské Americe a Karibské oblasti, spolu s Andským společenstvím, Mercosurem a Karibským společenstvím. Střední Amerikou se rozumí pětice těchto států : Guatemala, Honduras, El Salvador a Nicaragua. Nicméně Evropská unie do regionu řadí i Panamu.¹ Region se potýká s mnoha problémy, zvláště ekonomickými a sociálními. Střední Amerika se řadí mezi rozvojové státy s velkou mírou chudoby, vysokým počtem domorodého indiánského obyvatelstva, kteří jsou symbolem extrémní nerovnosti v regionu. Za těchto výchozích podmínek je zajímavé sledovat, jak se zde vyvíjí integrační snahy založené na teorii nového regionalismu a do jisté míry ovlivněné evropským integračním modelem, tak odlišným od středoamerické reality.

Evropská unie je důležitým obchodním partnerem nejen celé Latinské Ameriky, ale zvláště Střední Ameriky či Středoamerického společného trhu. Evropská unie se umístila na 3. místě v pořadí hlavních středoamerických obchodních partnerů. S integrovanou Střední Amerikou se unie nesnaží podepisovat jen obchodní dohody, ale i politické dialogy, které jsou dané její historickou rolí v tomto regionu, kdy Evropská unie přispěla zásadním způsobem k ustanovení mírových rozhorů po sérii středoamerických občanských válek. Prostřednictvím těchto dialogů chce Evropská unie zvyšovat životní úroveň obyvatelstva, podporovat demokratické instituce a dodržování lidských práv. Evropská unie je zde spolu se Spojenými státy americkými také jeden z největších poskytovatelů finanční a humanitární pomoci. Evropská unie tak do jisté míry posiluje své postavení světového aktéra, o kterou dlouhodobě usiluje.

Druhým důvodem, proč jsem si vybrala toto téma, je otázka regionální integrace v dnešní době. Otázka regionalismu je zajisté velmi aktuální, po celém světě dochází k množství integračních pokusů, ne všechny jsou však úspěšné. Koncepce nového regionalismu se v současné době potýká s mnoha výzvami a pochybami. Na případu Střední Ameriky uvidíme, že tvůrci integračních projektů očekávali od ekonomické či politické integrace

---

¹ http://ec.europa.eu/external_relations/ca/index_en.htm, ověřeno ke dni 28.4.2010.

pozitivní výsledky ve formě ekonomického růstu a rozvoje či upevnění demokratických struktur. Samozřejmě ekonomická integrace má pro rozvojový region Střední Ameriky zásadní význam, ale jedním z hlavních důvodů obnovení integračních snah na konci 80. a počátku 90. let byla snaha vypořádat se s regionálními konflikty a jejich případnému zamezení v budoucnosti. Integrační projekt ve Střední Americe se od počátků snažil napodobovat ten evropský, nakonec měl i stejný důvod k založení regionálního seskupení : stabilizace a prevence konfliktů. Dnes je však hlavní důraz kladen na oblast ekonomické integrace, kde Střední Amerika dosáhla dílčích úspěchů. Region má za cíl ustanovení celní unie a v dlouhodobě perspektivě založit hospodářskou a měnovou unii. Prozatím ale v regionu funguje pouze zóna volného obchodu. Nicméně region je už od počátků regionální integrace v 60. letech nazýván Středoamerickým společným trhem (CACM neboli MCCA, *Mercado Común Centroamericano*), ovšem nespĺňuje definici společného trhu, který je charakterizován volným pohybem zboží, osob, kapitálu a služeb.² I když i díky „společnému trhu“ dochází každoročně k nárůstu obchodu mezi státy regionu, životní úroveň většiny obyvatelstva se zlepšuje jen velmi pomalu a extrémně chudých neubývá. Ačkoliv je tento argument používán pro označení středoamerické integrace jako neúspěšné, v porovnání s ostatními bloky v Latinské Americe se zdá středoamerické integrační dynamika být nejuspěšnější, jelikož Mercosur i Andské společenství čelí mnoho problémům, které prohlubování integrace pozastavily.³ Střední Amerika naproti tomu pilně pracuje na dokončení své celní unie a snaží se o pokroky i v oblasti politické integrace.

Přínos této práce spočívá v tom, že se budu zabývat integrací jedné části světa, která je českou politickou vědou v celku opomíjena a v českém jazyce se nevyskytují téměř žádné zdroje, které by se zabývaly výhradně integrací tohoto zajímavého regionu. Ukážu, jaký měla Evropská unie jako jeden z hlavních světových hráčů ve středoamerické integraci vliv, a jak se v tomto integračním procesu přímo angažuje prostřednictvím právě vyjednávané Asociační dohody. Mimo jiné budu analyzovat proces, strukturu a fungování středoamerické integrace z pohledu teorie nového regionalismu.

Cílem mé práce je tedy stanovit formování, funkčnost a důsledky regionální integrace ve Střední Americe. Spolu s touto problematikou stanovit přínos angažovanosti a vlivu Evropské unie ve středoamerickém integračním projektu pro obě strany, jak pro Střední Ameriku, tak pro Evropskou unii samotnou.

---

² Ve Střední Americe se jedná pouze o volný pohyb zboží, jen mezi 4 státy funguje i volný pohyb osob.

³ http://www.idrc.ca/en/ev-132662-201-1-DO_TOPIC.html, ověřeno ke dni 28.4.2010.

Metoda zpracování této práce je případová studie, jelikož studuji případ vlivu 1 z mocností v 1 regionálním integračním procesu. Vyskytují se zde 2 proměnné : závislá a nezávislá. Závislá proměnná představuje středoamerický integrační proces, nezávislá proměnná vliv a roli Evropské unie v tomto procesu, založená na hypotéze, že Evropská unie je hlavní aktér, který měl na prohloubení této regionální integrace vliv.

Práce obsahuje několik výzkumných otázek. V první řadě se snažím zodpovědět otázku, jakým způsobem a do jaké míry ovlivnila Evropská unie proces středoamerické integrace, a jaké to mělo důsledky pro region jako celek a samotnou Evropskou unii. Další otázkou je, do jaké míry Střední Amerika přijala evropský integrační model? Poslední otázkou je, do jaké míry je samotný integrační proces Střední Ameriky úspěšný podle koncepce nového regionalismu a jaké výsledky přináší.

Tato práce je rozdělena do 3 hlavních kapitol. V 1. kapitole se zabývám současnými realitami Střední Ameriky a stručně načrtnu historický vývoj regionu. Tyto fakta jsou nesmírně důležitá pro pochopení reality regionu a pochopení předpokladů a výchozích podmínek pro integrační snahy. Tato kapitola také pomůže objasnit některé překážky, které z povahy regionu vyplývají pro současný integrační vývoj. Druhá kapitola se zaměří na samotný integrační proces. Nejdříve se věnuji teoretickým aspektům středoamerické integrace, tedy otázce regionalismu. Posléze se snažím postihnout hlavní zlomy v středoamerických integračních snahách v průběhu 20. století, dále vysvětluji institucionální strukturu a různé oblasti, ve kterých celý Středoamerický integrační systém působí. Třetí část práce je věnována Evropské unii a jejímu postavení či vlivu v integraci regionu.

Co se týká zdrojů použitých k práci, vycházela jsem převážně z primárních dokumentů, jako jsou zakládající smlouvy integračních uskupení atd., informačních dokumentů, které vydávají jednotlivé regionální instituce (Evropská komise nebo SG – SICA). Bohužel v českém prostředí a jazyku není zpracována žádná monografie, která by se věnovala výhradně Střední Americe, proto jsem musela pro účely této práce používat anglicky či španělsky psané publikace. Ani v těchto jazycích se nevyskytuje mnoho monografií, které by byly výlučně věnované středoamerické integraci, spíše jsou zaměřené na celý region Latinské Ameriky. Nejlépe je proto tato tematika zpracována v článcích v odborných časopisech (psány anglicky či španělsky), které jsou zaměřeny výhradně na toto téma. To samé platí o literatuře k tématu Evropská unie a Střední Amerika.

1 Střední Amerika jako subregion Latinské Ameriky

Při zkoumání Latinské Ameriky je třeba si uvědomit, že se nejedná o region homogenní, i když se tak na první pohled zdá. Většina odborníků rozděluje oblast Latinské Ameriky na několik částí, avšak i uvnitř těchto menších jednotek můžeme nalézt rozdíly, které jej činí heterogenními. Členění Latinské Ameriky je nejčastěji následující: Jižní Amerika, Střední Amerika, Mexiko a Karibská oblast. Co se týká jazykového hlediska, Latinská Amerika se dělí na španělsky mluvící země (většina států), portugalsky mluvící (Brazílie) a francouzsky mluvící zemi (Haiti). Samozřejmě faktickou součástí regionu jsou i bývalé nizozemské a britské kolonie, ty ovšem nejsem počítány do Latinské Ameriky, která se právě vyznačuje tím, že to jsou země s oficiálními jazyky, které mají základ v latině. Musíme si uvědomit, že historie i obecná charakteristika těchto „nelatinských“ zemí je odlišná od těch „latinských“.

[Wiarda, Kline 2006: 5]

Vymezení regionu Střední Ameriky není navzdory značným podobnostem zemí tohoto regionu jednoznačné. Z čistě geografického hlediska se sem řadí 7 států: Belize, Kostarika, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua a Panama. (viz příloha č. 1) Nicméně specialisté na tuto oblast vylučují Belize a Panamu. Belize (neboli Britský Honduras) je narození od všech ostatních států anglicky mluvící, byl anglickou kolonií, která teprve v roce 1981 získala nezávislost. Její historie a politická kultura jsou odlišné od zbytku regionu. [Booth, Wade, Walker 2006: 4] Ale navzdory tomu je Belize součástí Středoamerického integračního systému. Další nejasnost je u Panamy, kterou někteří autoři z historického (nikoli geografického) pohledu neřadí mezi středoamerické státy. Argumentuje se tím, že Panama patřila již v předkolumbovské době etnicky do Jižní Ameriky a po odchodu Španělů z regionu byla součástí Jihoamerické republiky Kolumbie. [Booth, Wade, Walker 2006: 5] Zcela jiný případ je Dominikánská republika. Ta je sice jasně mimo region Střední Ameriky, patří do Karibské oblasti, ale je přidruženým členem Středoamerického integračního systému.

Většina autorů se shoduje, že region tvoří 5 států: Kostarika, El Salvador, Guatemala, Honduras a Nicaragua. [Zamora 2003: 16]

1.1 Úvod do problematiky regionu Střední Amerika

Střední Amerika je region o velikosti 431,812 km². Je to oblast zemí, které jsou si v historickém vývoji podobné, ale zároveň jsou odlišné. Historie celého regionu je

poznávena krvavými občanskými válkami, autoritářským a diktátorskými vládami, ekonomickými problémy a v neposlední řadě komplikovaným přechodem k demokracii.

Musíme ale vzít na vědomí, že přes veškeré podobnosti zaznamenávají tyto země hodně odlišností. Státy střední Ameriky nejsou jednotné ani po etnické stránce. Nicaragua, El Salvador a Honduras jsou státy s převládající populací mesticů. Převládající evropský charakter obyvatelstva má Kostarika. Guatemala je zase země s význačnými skupinami původního obyvatelstva. [Wiarda, Kline 2006: 6] Jednotné nejsou ani co se týká konsolidovanosti demokracie. Kostarika patří jako jediný středoamerický stát mezi nejvíce demokratické země v celé Latinské Americe. Většina středoamerických zemí patří mezi tzv. formálně demokratické země, které mají slabé zastupitelské instituce. [Wiarda, Kline 2006: 590]

V průběhu historie zažily státy Střední Ameriky různé politické systémy a ekonomické modely. Ale díky mezinárodnímu tlaku konce 80. a začátku 90. let přijaly všechny státy Střední Ameriky neoliberální doktrínu rozvoje. [Booth, Wade, Walker 2006: 9] Ne ve všech státech se ale vyskytly vojensko - autoritářské vlády, tím příkladem je nejstabilnější země regionu Kostarika, ve které již od 50. let fungoval občansko-demokratický typ vlády. Ostatní státy regionu už ale takové štěstí neměly a u nich se vystřídalo (v případě Guatemaly, Hondurasu a El Salvadoru) několik diktátorských režimů a dlouhodobé občanské války.

Na tento vývoj mělo vliv několik faktorů. Především to je dědictví španělského kolonialismu. Díky 3 století španělské nadvlády v celé Latinské Americe vznikla ojedinelá politická kultura, která se vyznačovala elitismem, autoritářstvím, hierarchičností a korporativismem. Když Střední Amerika získala nezávislost a vznikly zastupitelské orgány, vznikla „nová“ liberální politická kultura. Tyto dvě politické kultury spolu dlouhou dobu koexistovaly. I dnes však můžeme najít pozůstatky tradiční – autoritářské politické kultury, ze které pramení většina současných politických problémů Latinské Ameriky. [Wiarda, Kline 2006: 12-15]

Na vývoji Střední Ameriky se také podepsala angažovanost USA, které v období studené války podporovaly i nedemokratické junty, jen aby zabránily vzniku „druhé Kuby“ a tím pádem neohrozily svou národní bezpečnost. [Booth, Wade, Walker 2006: 33-34]

Politický vývoj je do značné míry závislý na ekonomickém vývoji. Vždy s velkými hospodářskými krizemi přišli i krize politické, doprovázené vojenskými puči (30. léta po Velké depresi), případně levicovými revolucemi (70. léta, ropné šoky).

Hlavními současnými problémy regionu jsou chudoba (kdy prakticky většinu zdrojů kontroluje elita) přelidnění, analfabetismus, špatné využívání přírodních zdrojů, velká ekonomická nerovnost (velká propast mezi bohatými a chudými) a přístup ke kvalitní

zdravotní péči. Alarmující je nárůst pouličního násilí a vznik mnoha gangů. Někteří autoři tvrdí, že politické násilí vystřídal tzv. sociální násilí spjaté s chudobou většinou obyvatelstva. Z násilí se stalo hlavní téma politiky. [Millet, Stiles 2008: 39]

I přes veškeré problémy regionu zde můžeme vidět příklady úspěchu. Je jím stabilní a rozvíjející se Kostarika. Nicméně ekonomické a politické potíže se zdají být hlavním rysem současné středoamerické situace. Nedávný vývoj v Hondurasu ukazuje, že vojenské puče a politická nestabilita nepatří výhradně do minulosti, ale jsou stále přítomné.

1.2 Stručná historie regionu Střední Amerika

Historický vývoj ve všech zemích regionu byl do roku 1838 téměř identický, s výjimkou Kostariky. Země regionu byly hluboce ovlivněny španělskou koloniální správou. První proniknutí španělských dobyvatelů do této oblasti se datuje do roku 1522. Tady se ale hned od ostatních odlišuje Kostarika. Do tohoto území se dobyvatelé dostali až roku 1560. Kostarika nebyla, co se týká bohatství surovin, pro Španěly zajímavá. Navíc byla Kostarika kvůli náročnému terénu těžko dobytelná. Díky tomu, že zde nebyl tak silný španělský vliv, se Kostarika vyvíjela jiným způsobem než její sousedé a není tudíž náhodou že v 2. polovině 20. století byla nejstabilnější zemí regionu. [Booth, Wade, Walker 2006: 41]

Střední Amerika byla založena na feudálním – absolutistickém základu. Tento systém hluboce ovlivnil povahu dnešních středoamerických společností. Ve středoamerické společnosti vznikla v podstatě 2 třídní společnost (opět je výjimkou Kostarika), kde vládnoucí třídu vytvořili lidé pocházející ze Španělska a jejich potomci a 2. třídu tvořili všichni ostatní. Novým náboženstvím se stal katolicismus a jazykem španělština. [Wiarda, Kline 2006: 19-22]

V koloniálním období byly všechny státy Střední Ameriky součástí Guatemalského království. Toto království ale nemělo ve skutečnosti žádné vlastní pravomoci, bylo pouze správní jednotkou a bylo přímo řízené ze Španělska. Tyto země tedy po získání nezávislosti neměly žádnou zkušenost se státní správou. V roce 1821 Mexiko vyhlásilo nezávislost a po jeho příkladu také státy Střední Ameriky. Ty se ale vzápětí připojily k Mexiku. Po abdikaci prvního císaře Agustína v roce 1823 se státy Střední Ameriky osamostatnily a do roku 1838 tvořily Spojené provincie středoamerické. Jako první se odpojila Nicaragua a ostatní státy ji brzy následovaly. Poté se ještě vyskytlo několik snah o znovuvytvoření federace, ale všechny byly neúspěšné. [Booth, Wade, Walker 2006: 45] Po získání nezávislosti ve všech zemích kromě Kostariky posílila pozice armády v politice a ekonomice. Tento vojenský vliv je

zásadním fenoménem v celé Latinské Americe. Armádní zapojení v politice a ekonomice zabrzdlilo rozvoj občanských politických institucí a nakonec to přineslo skoro ve všech zemích politické násilí. Od konce 19. století v celém regionu dominovali Liberálové, kteří obhajovali ekonomiku silně orientovanou na export (hlavně káva a banány). Díky tomu se Střední Amerika stala objektem výkyvů ve světových tržních silách těchto komodit, které měly tragické důsledky hlavně za velkých hospodářských krizí. Teprve po 2. světové válce začíná proces industrializace ve Střední Americe. V 60. letech dochází i díky Společnému středoamerickému trhu (CACM) k rychlému rozvoji, který přešel v 70. a 80. letech v hlubokou krizi.

Kostarika si byla jako jediná schopná poradit s ekonomickými a následnými sociálními problémy, které přinesly ekonomické krize ze 70. let. Navíc zde neexistoval od 50. let žádný autoritativní režim, ani se zde v důsledku krize neobjevila revoluce a občanské války, což se nedá říci o ostatních státech regionu. V Nicaraguy, Hondurasu, Salvadoru i Guatemale panovaly autoritativní režimy (s podporou USA) a současně s vyvrcholením ekonomické krize vznikla různá levicová a guerillová hnutí, což vyústilo v krvavé občanské války v těchto 4 státech. Ekonomický a sociální rozvoj se ale nepodařilo stabilizovat, USA dále podporovala proti levicové války, takže konflikty pokračovaly až do 80. let. K mírovým rozhovorům přispěly ve velké míře zahraniční aktéři, hlavně skupina Contadora⁴, OSN (v Guatemale), EU a USA po skončení studené války. Symbolem přechodu k demokracii se staly volby v roce 1990 v Nicaraguy, kdy zvítězila protikandidátka Sadistického hnutí V. de Chamorro podporovaná USA. Nakonec všechny země byly nuceny pod vnější tlaky přijmout neoliberalní model ekonomiky, která přináší největší naděje na rozvoj, zároveň ale prohlubuje rozdíl mezi bohatou elitou a chudou většinou obyvatelstva. [Booth, Wade, Walker 2006: 49 – 52]

V posledních měsících vzbudil pozornost hlavně Honduras a to kvůli puči, který proběhl v červnu 2009. Nicméně Honduras tvrdí, že to puč nebyl díky spornému výkladu honduraské ústavy. Stručně řečeno, prezident Zelaya si chtěl prodloužit mandát, což je protiústavní krok a díky tomu mu měl okamžitě skončit mandát. Nejvyšší soud to potvrdil a nařídil armádě, aby konala. Ta Zelayu svrhla a deportovala. Po volbách na počátku roku 2010 úřad převzal P. Lobo. Nicméně některé státy ho neuznaly, protože se konaly základě puče. To Hondurasu přináší problémy, protože je vyloučen z některých mezinárodních negociací a organizací [Infolatam, 24.2.2010] Hlavně kvůli této záležitosti byly přerušeny jednání o Asociační

---

⁴ Kolumbie, Mexiko, Panama a Venezuela.

dohodě s Evropskou unií. Tento případ dokazuje, že puče zdaleka nepatří ve Střední Americe do minulosti.

1.3 Shrnutí současných problematických aspektů Střední Ameriky

I když se státy snaží o upevnění demokracie a zajištění stability, ne všude se to daří. Hlavní problémy by se daly shrnout do 3 částí : politické, sociální a ekonomické. Samozřejmě každá z nich souvisí s každou. Problematikou zůstává křehká demokracie, kdy k tomu, aby stát byl demokratický, nestačí pravidelně vypisovat volby. Stále je nedořešený problém armádního vlivu v politice, tak jak jsme tomu byli nedávno svědky v Hondurasu. Středoamerické státy jsou jedny z nejvíce postižených současnou hospodářskou krizí, což se projevilo ve vysoké inflaci (v některých státech došlo k deflaci), nezaměstnanosti a záporným ekonomickým růstem. Toto se následně projevuje ve zvýšené kriminalitě, nárůstu gangů a posiluje to nejen antidemokratická hnutí, ale i proti demokratické nálady obyvatelstva. Tím se samozřejmě snižuje stabilita zemí a to má negativní následky pro zahraniční investice a obchod. Vzniká tím začarovaný kruh. V současné době se právě Středoamerický integrační systém snaží tyto obtíže překonat.

2 Středoamerický integrační proces

2.1 Středoamerický integrační systém (SICA)

Celá Střední Amerika má přibližně 40 milionů obyvatel, které tvoří asi 7% obyvatel Latinské Ameriky.⁵ Již toto číslo naznačuje, že jednotlivé středoamerické ekonomiky a trhy jsou příliš malé, tudíž se nemohou rozvinout bez spolupráce s ostatními. Navíc jsou poznamenány závislostí na tradičních exportních komoditách (zemědělské produkty) a úzkou vazbou na USA. Toto všechno dávalo podněty k ekonomické integraci, která započala v 60. letech. [Rodlauer, Schipke 2005: 1-3] V prvopočátcích úspěšná integrace ale začala trpět v 70. letech ekonomickými a politickými problémy, v souvislosti s ropnými šoky a občanskými válkami. V 80. letech krize vyvrcholila a Středoamerický společný trh se de facto rozpadl. Nicméně po ukončení občanských válek a přechodu k demokracii došlo k obnovení

---

⁵ Bez Belize, Panamy a Dominikánské republiky, které patří do SICA, ale nejsou součástí Střední Ameriky.

integračního procesu a založení nového právního rámce : Středoamerického integračního systému, SICA.

Středoamerický integrační systém (SICA) v současnosti zahrnuje 7 států : 5 středoamerických republik (El Salvador, Honduras, Guatemala, Nicaragua a Kostarika), Panamu a Belize. Asociovaným členem je od roku 2003 Dominikánská republika.⁶

SICA je mezinárodní organizací, právním rámcem pro integrační procesy a aktivity v tomto regionu. Vznikla na počátku 90.let. Hlavní cíle, které si SICA pro region stanovila, jsou obsažené v hlavním mottu seskupení : mír, demokracie, rozvoj, svoboda. Vzhledem k historii středoamerických republik je zřejmé, že nové integrační uskupení bude klást důraz na zachování míru, posilování demokratického vládnutí a svobodu svého obyvatelstva. Vzhledem k rozvojovému charakteru regionu je jedním z hlavních cílů vytvoření podmínek pro rozvoj a udržení ekonomického růstu. Nicméně SICA se nesoustředí jen na ekonomické a politicko – bezpečnostní otázky, naopak dalšími subsystemy SICA je také sociální, environmentální a kulturně – vzdělávací oblast. [SG-SICA 2007: 1-3]

SICA také disponuje vlastními symboly. Těmi jsou vlajka (na modrém pozadí vyčnívá znak SICA, kolem něhož jsou umístěny slova z motta, viz příloha č. 2), štít a hymna „La Granadera“.⁷

2.2 Střední Amerika a teorie nového regionalismu

Konec 20. století je poznamenán jak kvalitativními tak kvantitativními změnami ve světové ekonomice, který je znám pod názvem ekonomická globalizace. Ta je charakteristická tím, že omezuje autonomii národních jednotek a rozkládá model Vestfálského státu. Tyto transformace světové ekonomiky zvýšily mobilitu kapitálu, liberalizaci světového obchodu, který vedl ke zvýšení mezinárodní výměny. Samotná globalizace má díky svému charakteru několik definic : je to proces, ve kterém narůstá důležitost nadnárodních a mezinárodních společností v jednotlivých státech, vzrůstají také přímé zahraniční investice a importy. Nicméně globalizace je také projevuje ve zvýšené ekonomické závislosti států v mezinárodním systému. Jedním z důsledků globalizace je změna povahy národních států. [Kučerová 2008: 66-67]

⁶ <http://www.sica.int/miembros/miembros.aspx?IdEnt=401>, ověřeno ke dni 28.4.2010.

⁷ <http://www.sica.int/miembros/sica/simbolos.aspx?IdEnt=401>, ověřeno ke dni 28.4.2010.

Regionalismus je součástí státní ekonomické politiky, který je určen k tomu, aby využíval komparativní výhody regionu a posílil odolnost států v regionálním kontextu. Regionalismus není v konfliktu s globalizací, ale naopak je reakcí na liberalizační trendy. Regionalismus se dá označit jako defenzivní reakce na tento fenomén, což ovšem nutně neznamená, že by dotyčné státy musely přijmout protekcionismus. Regionalismus spíše poukazuje na využití regionálního potenciálu, který zahrnuje transformaci tradičních struktur. [Kučerová 2008: 71]

Regionalismus se dá označit jako mezinárodní činnost států, které, mají společné mezinárodní zájmy a kromě toho mají další podobné charakteristiky. Tento systém je určen k tomu, aby regionu pomohl lépe se včlenit do mezinárodní ekonomiky a z toho čerpat výhody a vyřešit tak své problémy. [Herrera 1999:1] Koncepce regionalismu je různorodá a protože také neexistuje jednotná definice tohoto fenoménu. Pojem regionalismus odkazuje např. na kvantitativní vzrůst počtu regionálních integračních dohod podepsaných na konci 80. let a na počátku 90. let. Dále poukazuje na kvalitativní růst jednotlivých integračních dohod, kdy je velký důraz kladen nejen na obchodní otázky, ale i např. na oblast životního prostředí či kulturu. V neposlední řadě se regionalismus pojímá jako nový metodologický přístup k regionální integraci. [De Lombaerde, Garay 2006: 3]

V průběhu historického vývoje od sebe ale musíme oddělit tzv. starý (uzavřený) regionalismus a nový (otevřený) regionalismus. Starý regionalismus je spjat v případě Střední Ameriky s ranými ekonomickými integračními snahami na počátku 60. let 20. století. Regionální integrace byla jedním z nástrojů strategie podpory industrializace, která byla založena na substituci importů, protože tento model dominoval teoriím rozvoje. Tento proces byl striktně řízen státem. Cílem regionální integrace bylo odstranit investiční a obchodní překážky mezi danými státy regionu. Institucionální struktura našla velkou inspiraci v Evropském hospodářském společenství. Hlavní charakteristiku uzavřeného regionalismu představoval protekcionismus domácích trhů, díky čemuž tento typ regionalismu získal svůj název. Tato charakteristika také představuje jeden ze zásadních limitů tohoto konceptu. Ekonomická nestabilita, nedostatečně uspokojující distribuce zisků z integrace, nedostatečná infrastruktura a autoritářské vlády představují dalšími omezení toho typu regionalismu. Nicméně Středoamerický společný trh dosáhl dílčích úspěchů, např. rychlého nárůstu obchodu mezi státy regionu, tedy základního předpokladu úspěšné ekonomické integrace. [De Lombaerde, Garay 2006: 6-7]

Obnovená středoamerická integrace z počátku 90. let je označována jako příklad nového, tzv. otevřeného regionalismu. Od starého regionalismu se liší z několika pohledů. Na rozdíl od toho starého není zaměřen pouze na ekonomickou oblast (případně bezpečností), ale je

mnohorozměrný, což znamená, že regionální integrační pokusy probíhají i např. v oblasti životního prostředí, kultury atd.

Nicméně nejdůležitějším prvkem bylo zavedení nízké úrovně vnější ochrany vnitřního trhu, která měla zvýšit zisky a efektivitu integrace. Pro státy je regionální integrace důležitá, protože jim jako celku umožňuje lépe čelit mezinárodní konkurenci a při mezinárodních negociacích jim dodává jako celku větší váhu. V teorii je také potřeba, aby členské státy předaly část svých kompetencí na nadnárodní úroveň, protože je třeba efektivně provést harmonizaci norem a definování společných politik. [Sanahuja 2006a: 76- 79]

Hlavními cíli této koncepce regionalismu bylo posílení ekonomických strukturálních reforem a ekonomické transformace, kterou v tomto období středoamerické státy právě podstupovaly. Cíle ovšem nebyly definovány jen z čistě ekonomického hlediska, ale také politického : regionální integrace má být prostředek jak podpořit mírovou spolupráci v regionu. [De Lombaerde, Garay 2006: 8]

V praxi je ale provádění efektivní integrace často komplikované (např. neochota států předávat kompetence na nadnárodní úroveň), integrační seskupení (zóna volného obchodu, celní unie) jsou nedokonalé a tudíž nedosahují takových výsledků, jaké od integračního vzorce otevřeného regionalismu byly očekávány. Celé to vede ke zklamání z integračních procesů. Navíc někteří autoři došli k závěru, že tento model otevřeného regionalismu je díky těmto problémům vyčerpaný. [Sanahuja 2006a: 82]

V souvislosti s termínem regionalismus se také používají následující termíny : regionalizace, subregionalismus a interregionalismus. Regionalizace představuje podpůrný mechanismus ekonomické integrace v různé hloubce a formě. Subregionalismus označuje hluší integraci některých států regionálního bloku, kteří se také účastní dalších integračních aktivit. Posledním konceptem je interregionalismus, který se používá pro označení integračních aktivit mezi 2 nezávislými integračními bloky. [Kučerová 2008: 72] To je příklad bilaterálního jednání, které v současné době vede Středoamerický integrační systém a Evropská unie.

2.3 Multilaterismus versus regionalismus

WTO zpočátku podporovala vytváření regionálních obchodních dohod⁸ (*Regional Trade Agreement, RTA*), protože věřila, že iniciativy regionální integrace můžou doplňovat

---

⁸ Mezi tyto dohody se řadí : preferenční obchodní dohody, dohody volném obchodu, celní unie, společné trhy a hospodářské unie.

multilaterální obchodní režim. Nicméně postupem času se regionalismus pro WTO stává zdrojem obav. RTA představují významnou výjimku v principu nediskriminace, kterou propaguje WTO, protože země tvořící RTA mezi sebou mohou obchodovat a používat systém preferenčních cel a získat snadnější podmínky pro vstup na své trhy než jsou platné pro ostatní členy WTO. Nicméně stále rostoucí počet globálního obchodu se vydává cestou RTA. Kritici RTA zdůrazňují, že efekty, které regionální dohody mají na liberalizaci světového obchodu a ekonomický růst nejsou jasné. Navíc země ustanovující mezi sebou zónu volného obchodu (ZVO) mezi sebou neruší všechny obchodní bariéry, protože se většinou vynechávají citlivé sektory pro jednotlivé země, v případě Střední Ameriky se jedná o zemědělský sektor.

Právě v době kdy se zdá, že multilaterální režim je v krizi (související s přerušným jednáním v rámci kola z Dohá) mnoho zemí, které se dříve spoléhaly na multilaterální obchodní režim, se ve velké míře přidává k regionálním uskupením. Zdá se, že současná vlna regionalismu je jednou z příčinou stagnujícího multilaterálního obchodního režimu a nespokojeností s jeho výsledky. To naznačuje, že státy považují regionalismus za jednodušší alternativu, protože jednání na multilaterálním fóru je mnohem složitější o současných obchodních překážkách. Navíc se po Uruguayském kole negociací zdá, že rozvojové země jsou zklamány z toho, jak se výsledky WTO projevují v praxi. Ale také protekcionismus těchto států a chybějící vůle čelních představitelů podílet se multilaterálním fóru je donutil hledat si jiné alternativy, které našly v regionalismu. [Winters 1996: 2 – 9]

Další příčinou expanze regionalismu je podle ekonomů chování některých velmocí, které začaly právě regionalismus podporovat. Především to byly činy USA a EU. Zvláště EU se pouští do vyjednávání regionálních dohod s rozvojovými zeměmi, buď na bilaterální nebo na regionální bázi, což je případ jednání EU - Střední Amerikou. Tyto kroky vedou další státy k tomu, aby participovaly v rámci některého z bloků, protože se nechtějí nalézt v situaci, kdy by zůstaly vyloučeny hlavní regionální uskupení. [Crawford, Laird 2000: 8]

Nicméně tento trend má mnoho kritiků, kteří tvrdí, že regionalismus je škodlivý pro multilaterální obchodní režim. A to nejen proto, že má diskriminační povahu. Ale také vede k obchodním konfliktům v regionu a velké státy dominují těm malým. Navíc se zmenšuje možnost, že by dotyčné státy chtěly participovat v multilaterálním obchodním režimu. Hlavním argumentem zastánců WTO je, že po 2.světové válce se multilaterálním fórem přesně chtělo zabránit dominanci rivalských obchodních bloků. Regionalismus tím pádem signalizuje úpadek globální ekonomické spolupráce. [Crawford, Laird 2000: 12-13]

Je jasné že tu existuje spor mezi multilateralismem a regionalismem a i samotní vědci nejsou jednotní ve výkladu přínosu regionálních uskupení v rámci multilaterálního

obchodního režimu. Nicméně zřejmé je to, že WTO ztrácí na své důležitosti. Při této příležitosti je regionalismus jedna z nejschůdnějších alternativ pro rozvojové země při expanzi jejich trhů. Ale většina autorů se shoduje, že liberalizace tímto způsobem není nejlepším řešením.

2.4 Historie středoamerické integrace : od prvních snah v 19. století po rozpad Středoamerického společného trhu

Středoamerické republiky mají zkušenost s federální strukturou na jejich území. Od roku 1824 tvořila Guatemala, El Salvador, Honduras, Nicaragua a Kostarika Středoamerickou federaci. Ta se sice v roce 1838 rozpadla⁹, nicméně idea sjednocené Střední Ameriky zůstala v regionu velmi silná. To se projevuje např. v tom, že většina států má v ústavně zakotveno hledání konečného sjednocení. [O'Keefe 2001: 243]

Už v samotném 19. století proběhlo několik snah o znovu sjednocení. Všechny byly neúspěšné. Na vině byla především žárlivost mezi autoritářskými prezidenty jednotlivých republik, kteří nebyli ochotni předat své pravomoci a každý z nich se chtěl stát novým prezidentem Střední Ameriky. Přesto jako oficiální důvod bylo prohlášeno, že USA by se postavila proti tomuto sjednocení.¹⁰ [Selva 1920: 566-568]

V roce 1951 se z podnětu salvadorského ministra zahraničí konala schůze všech středoamerických ministrů zahraničí. Na této schůzi ministři došli k závěru, že pravidelné konzultace tohoto typu nebudou dostatečným řešením pro výzvy, kterým region čelil. Byla proto vytvořena nová Organizace středoamerických států (ODECA), která vznikla podpisem Charty Organizace středoamerických států neboli Charty ze San Salvadoru (*Carta de la Organización de Estados Centroamericanos*) 14.10.1951. [Delgado Rojas 2009: 11]

Základními stanovenými cíli bylo : upevnění vzájemných vztahů v regionu, zajištění mírového řešení jakéhokoliv konfliktu a hledání řešení na společné problémy. [čl. 1 Charty] Aby bylo těchto cílů dosaženo, bylo stanoveno několik orgánů : případné Schůze hlav států, Schůze ministrů zahraničních věcí, případná Schůze ministrů jiných odvětví, Středoamerická kancelář a Hospodářská rada. [čl. 4 Charty] Hlavním orgánem se stala Schůze ministrů zahraničních věcí, která se scházela jednou za 2 roky, každý člen měl 1 hlas a rozhodnutí byla

---

⁹ Více o Středoamerické federaci v kapitole 1.2.

¹⁰ USA by se snadněji udržoval vliv v regionu, když by byly republiky malé a vzájemně znesvářené.

přijímána jednomyslně. [čl. 7, 9 Charty] Jediným permanentním orgánem byla ustavena Středoamerická kancelář, která sídlila v San Salvadoru. [čl.11 Charty]

Přes veškeré snahy o hlubší integraci se jednalo spíše o politické konzultace a kooperaci. Brzy se ovšem začaly hledat způsoby, jak by bylo možné dosáhnout větší ekonomické propojenosti v regionu a bylo usouzeno, že rámce ODECA pro tento účel není vhodný.

Byla to Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku OSN (CEPAL), kdo dal na začátku 50. let podnět k vytvoření Středoamerického společného trhu. Cílem byla pouze postupná ekonomická integrace. Nejdříve se uzavíraly bilaterální smlouvy mezi jednotlivými státy, ovšem jediná Kostarika se těchto aktivit zdržela. Tyto snahy vedly až k podepsání přelomové smlouvy – Všeobecné smlouvy o středoamerické ekonomické integraci roku 1960 (*Tratado General de Integración Económica Centroamericana*).¹¹ [SG - SICA 2006: 109-110]

Předpokladů pro vytvoření ekonomické integrace bylo několik. V první řadě ekonomiky středoamerických států po 2. světové válce čelily hluboké ekonomické stagnaci a chudobě a spolupráce v ekonomické sféře měla přinést ekonomický růst a rychlou industrializaci. [Booth, Wade, Walker 2006: 14] Problematika chudoby jasně nasvědčuje tomu, že důvody pro integraci nebyly výhradně ekonomické, ale i politické, jelikož vlády jednotlivých států se obávaly revoluce¹² a tímto způsobem chtěly ochránit své vlády. [Malamud 2004: 7]

Základními cíli, které stanovila Všeobecná smlouva, bylo založení společného trhu, který měl být dokončen maximálně v roce 1965 a vytvoření celní unie. [čl. 1 Všeobecné smlouvy] Státy Střední Ameriky tak byly prvními latinskoamerickými státy, které si daly za cíl vytvořit celní unii a zřetelně se tu projevil vliv tehdejšího evropského experimentu. Kromě toho státy měly zdokonalit zónu volného obchodu a přijmout jednotný celní sazebník. [čl. 2 Všeobecné dohody] Volnému pohybu zboží se měly těšit všechny výrobky pocházející ze Střední Ameriky, kromě výjimek, které stanovila příloha A smlouvy.¹³

Pro ekonomickou integraci byla také potřeba vytvořit novou institucionální strukturu. Předně byla pro účely ekonomické integrace ustanovena Středoamerická banka pro ekonomickou integraci s vlastní právní subjektivitou. Ta se stala hlavním nástrojem financování ekonomických aktivit a podpory hospodářského růstu regionu. [čl. 18 Všeobecné smlouvy]

---

¹¹ Kostarika Všeobecnou smlouvu podepsala až v roce 1963.

¹² Je tu vidět zřetelný vliv a obava z Kubánské revoluce 1959 a jejího možného rozšíření na další latinskoamerické státy.

¹³ V podstatě se jedná o zemědělské produkty (např. káva), což je citlivá oblast pro všechny země regionu. Více o této problematice v kapitole o Subsystému ekonomické integrace.

Hlavním orgánem společného trhu se stala Hospodářská středoamerická rada, kterou tvořili ministři financí každého členského státu. Nebyla stanovena frekvence setkávání, Rada se scházela, kdykoliv to bylo potřeba. Předně bylo funkcí této Rady sledovat práci Výkonné rady a vydávat rezoluce k různým záležitostem. [čl. 20 Smlouvy] Orgánem, který zajišťoval implementaci ustanovení obsažených ve smlouvě byla Výkonná rada složená z funkcionáře a jeho zástupce každé členské země. [čl. 21, 23 Všeobecné smlouvy] Ustanoven byl také permanentní orgán se sídlem v Guatemale : Stálý sekretariát, který dozírá na správnou implementaci smluv a vytváří různé studie se zaměřením na ekonomickou problematiku. [čl. 23, 24 Všeobecné smlouvy]

Zároveň bylo dohodnuto, že výše popsané orgány a instituce se začlení do institucionálního rámce ODECA. Tím se zároveň provede reforma této organizace.¹⁴ Nově se tedy Střední Amerika definuje jako ekonomicko-politické společenství, které usiluje o integraci Střední Ameriky. [čl. 1 Charty z roku 1964]

Ve skutečnosti probíhaly simultánně 2 integrační procesy : jeden pod záštitou ODECA se sídlem v Salvadoru a druhý ekonomický, vymezený Všeobecnou smlouvou a se sídlem v Guatemale. Ekonomický integrační proces měl v 60. letech větší potenciál a tím důležitost ekonomické integrace v regionu převážila. Ovšem ani ta nefungovala bez problémů.

Středoamerický společný trh ve skutečnosti nebyl společným trhem, protože funkční společný trh předpokládá umožnění volného pohybu osob, služeb a kapitálu. V CACM fungoval jen volný pohyb zboží (s výjimkami) a neexistovala žádná koordinace makroekonomických politik (fiskální, monetární atd.).

Středoamerickým státům chyběl industriální základ, tudíž neexistovaly vhodné podmínky pro založení celní unie. Navíc před založením ZVO byl obchod mezi státy regionu zanedbatelný, žádný stát nemohl být konkurentem 2. státu, kromě zemědělských produktů, které ale byly z velké části vyloučeny z volného obchodu. [Bulmer-Thomas 1998: 313-314]

V neposlední řadě bylo vytvářeno mnoho nových institucí, které nezískávaly větší kompetence, a tím nemohly dostatečně provádět nutné společné politiky. [Malamud 2004: 7]

Hlavní příčiny krize a následné stagnace (rozvrácení společného trhu) v průběhu 70. let jsou dvojího původu : ekonomického a politického. Začneme s ekonomickými důvody.

Dá se říci, že prvotní příčinou krize středoamerické integrace byl ropný šok na začátku 70. let, kdy se začínala snižovat cena zemědělských produktů, tedy hlavního vývozního artiklu

---

¹⁴ Nově byl do institucionální struktury začleněn Soud pro středoamerickou spravedlnost.

států regionu. Navíc ekonomická recese zasáhla celý svět. Ropné šoky s sebou přinesly devalvace a znovu uvalení obchodních restrikcí. [Booth, Wade, Walker 2006: 24]

Členské státy si ani nedokázaly poradit s vnitřními rozdíly, kdy více agrární země jako Honduras a Nicaragua neprofitovaly tolik ze společného trhu. Tyto 2 státy byly mimo to nejvíce postižený světovou hospodářskou krizí. V regionu nebyl ani zaveden žádný vnitřní kompenzační mechanismus, který by vyrovnával rozdíly mezi jednotlivými zeměmi (návrhy na vytvoření Kohezního fondu podle evropského modelu neprošly). Situace byla tak vážná, že Honduras v roce 1979 Středoamerický společný trh opustil. Skutečná krize ovšem nastala až na počátku 80. let. Středoamerické vlády byly nuceny přijmout kvůli enormním dluhům strukturální a stabilizační programy. Dalšími ranami pro CACM byla série bilaterálních dohod mezi jednotlivými středoamerickými státy a 3. zeměmi, devalvace měn a omezení exportů. [Bulmer-Thomas 1998: 317]

Druhým aspektem krize byla krize politická. Region zachvátila řada občanských válek, ale vyskytly se i konflikty mezi státy regionu.¹⁵

V těchto podmínkách byl společný trh považován spíše za problém než za řešení a byl spojován s neúspěchy, které vyvrcholily v 70. letech. Koncepce uzavřeného regionalismu tak byla opuštěna a společný trh se de facto rozpadl.

2.5 Obnovení dynamiky středoamerického integračního procesu : od procesu Esquipulas do založení SICA

První iniciativou, která se snažila mírově vyřešit civilní konflikty ve středoamerických státech, byla skupina Contadora složená z vlád Mexika, Venezuely, Kolumbie a Panamy. Důležitější byl ale pro region tzv. Esquipulaský proces, který se začal odehrát v roce 1986 a vytvořil předpoklady pro obnovení středoamerické integrace. [SG – SICA 2004: 2-3]

Dohodou z Esquipulas (*Acuerdo de Esquipulas II*) z 25.5. 1986 se zavádí pravidelné setkávání prezidentů regionu. Bylo založeno jako nejlepší prostředek pro řešení aktuálních problémů regionu. [čl. 1 Deklarace] Dále byla vyjádřena vůle ustanovit Středoamerický parlament (PARLACEN), neboť podle prezidentů bylo třeba vytvořit instituci, která posílí a podpoří mírový dialog, demokracii a mír. Zástupci Parlamentu měli být voleni ve svobodných volbách na základě politického pluralismu. [čl. 3 Deklarace]

---

¹⁵ Například tzv. fotbalová válka mezi El Salvadorem a Hondurasem v roce 1969. Tento konflikt také přispěl k rozhodnutí Hondurasu odejít z CACM.

Na začátku 90. let bylo dosaženo míru¹⁶, což byl klíčový předpoklad pro znovu obnovení integrace. Impulsem pro debaty o ekonomické integraci se stalo také ustanovení Mercosuru, NAFTA a EU. [O'Keefe 2001: 259]

Při úvahách nad právním rámcem obnoveného integračního procesu převážil názor (který prosazoval hlavně Honduras), že by se ODECA z 50. let měla nahradit zcela novým integračním systémem. Tím byl roku 1991 ustanoven Středoamerický integrační systém (SICA). Smlouva se oficiálně nazývá Tegucigalpý protokol k Chartě organizace středoamerických států, zkráceně nazývána jako Tegucigalpský protokol. (*Protocolo de Tegucigalpa a la Carta de la Organización de Estados Centroamericanos*). Nově se k integračním snahám připojila i Panama. Novými cíli se stalo (kromě staronového závazku vytvořit celní unii) : konsolidování demokracie, vytvoření nového modelu demokratické bezpečnosti v regionu, rozvoj a sociální spravedlnost. V neposlední řadě přibyl i cíl vytvořit hospodářskou unii a plně region začlenit do mezinárodní ekonomiky. Nicméně se SICA nesoustředí jen na otázky politicko-ekonomické, sociální a kulturní, ale také na ty namířené na ochranu životního prostředí. [čl. 3 Protokolu]

Nicméně i SICA trpí některými problémy. Oživení Středoamerického společného trhu bylo zacíleno na vytvoření celní unie, ta ovšem stále ještě není dokonalá. SICA na počátku 90.let ani nebyla hegemonním hráčem ekonomické integrace – na bilaterální bázi byly založeny různé ekonomické integrační podskupiny (např. Severní trojúhelník).¹⁷ Navíc se SICA ukázal jako systém s kontroverzní institucionální strukturou. Mezi nově založenými a staršími institucemi vznikala rivalita, navíc počet a komplexnost institucí nepřispíval k přehlednosti celého systému. Institucionální struktura byla předmětem četných kritik, což nakonec vedlo hlavy států k provedení reformy. Tak se v roce 1997 SICA stala hegemonem a hlavním rámcem pro všechny integrační procesy (a oblasti) v regionu. Situaci komplikovala Kostarika, která se jako nejúspěšnější ekonomika regionu nechtěla začlenit plně do nového uskupení. Kostarika běžně podepisovala bilaterální smlouvy se 3. zeměmi, nepřijala společný vnější tarif, má výjimku z měnové unie, nezasedá v Středoamerickém parlamentu a obecně není nakloněna politické integraci. [Bulmer-Thomas 1998: 320]

2.6 Institucionální struktura SICA

---

¹⁶ Symbolem se stal konec Sandinistické vlády v Nicaraguy v roce 1990.

¹⁷ Jedná se o následující státy : Honduras, El Salvador a Guatemala, které se vyznačovaly tím, že byly více nakloněny ekonomické integraci a chtěly v této oblasti postupovat rychleji.

Tegucigalpý protokol stanovuje 4 orgány SICA : Prezidentské schůze, Radu ministrů, Výkonnou radu a Generální sekretariát (viz příloha č. 3). Z dřívějších struktur se do nového rámce zařadily jako instituce Středoamerický parlament, Středoamerický soud pro spravedlnost, Schůze viceprezidentů a Poradní výbor. [čl. 12 Protokolu] Z charakteru institucí je zřejmé, že převažuje mezivládní model, jelikož čistě nadnárodními institucemi jsou pouze Parlament a Středoamerický soud pro spravedlnost. Ty mají navíc mají oba limitované pravomoci, které je proto neřadí mezi hlavní orgány SICA.

Sídla všech institucí byla přenesena do San Salvadoru, s výjimkou Středoamerického soudu pro spravedlnost, který sídlí v Nicaraguy, Středoamerické banky pro ekonomickou integraci, která sídlí v Hondurasu a Středoamerického parlamentu, který nalezneme v Guatemale.

2.6.1 Hlavní orgány SICA

Protokol stanovuje Prezidentské schůze (*La Reunión de Presidentes*) za nejvyšší orgán celé institucionální struktury. Schází se 2krát ročně. Rozhodnutí jsou přijímána konsensem. Funguje zde podobně jako v Evropské unii mechanismus předsednictví. Stát, který je předsednický, zastupuje tento orgán navenek. Na rozdíl od příkladu Evropské unie je pořadí předsednických států stanoveno podle geografického pořádku, začíná se Belizí a končí se Panamou. [čl. 14 Protokolu] Hlavní funkce Prezidentských schůzí jsou srovnatelné s funkcemi, kterými disponuje Evropská rada. V první řadě se jedná o obecné definování a řízení středoamerické politiky. Může ale také vydávat směrnice závazné pro všechny členské státy. Prezidentské schůze se dále snaží o harmonizaci zahraničních politik států, o posilování regionální identity, o zajištění implementace závazků stanovených v zakládajícím Protokolu. Rozhoduje také o přijetí nových členských států. [čl.15 Protokolu] Prezidentské schůze jsou právem označeny za nejvyšší orgán, protože zásadní vývoj integračního uskupení je výsledkem jednání právě tohoto orgánu. To s sebou přináší ale i značné problémy, jelikož je integrační vývoj závislý na aktuální politické situaci a na vůli jednotlivců (prezidentů) k prohlubování integrace. Celý proces tím značně ztrácí na efektivitě. [Sanahuja 2006a: 85]

Dalším orgánem se stala Rada ministrů (*El Consejo de Ministros*). Zde je vliv EU již zřetelně vidět i díky názvu orgánu. Rada se stejně jako v EU schází v různých formacích, záleží na tom, jaké téma se má projednávat. Členský stát, který je právě mluvčím Střední

Ameriky¹⁸, řídí 6 měsíců jednání této Rady. [čl. 16 Protokolu] V současné době je za tuto funkci zodpovědná Panama. Základní funkcí Rady je vykonávání rozhodnutí, které přijala Schůze prezidentů. Dále schvaluje rozpočet SICA, připravuje Prezidentské schůze, reprezentuje region před mezinárodním společenstvím. Připravuje doporučení o vstupu nových členských států do SICA. [čl. 17 Protokolu] Každý členský stát má v Radě ministrů jeden hlas. Co je poměrně překvapivé je, že rozhoduje konsenzem. V případě nejvyšší nouze, kdy opravdu není možný kompromis, se hlasuje prostou většinou. [čl. 21 Protokolu] Rozhodování konsenzem také brání efektivitě této instituce a někteří autoři se domnívají, že by si SICA měla vzít příklad z EU a začít hlasovat kvalifikovanou většinou, když je prostá většina ve většině případů nepřijatelná. [Rueda-Junquera 2005: 19] Rozhodnutí této Rady mají přímý účinek ve všech členských státech. [čl. 22 Protokolu]

Výkonný výbor (*El Comité Ejecutivo*) je složen z jednoho zástupce z každé členské země. Předsedá mu zástupce toho státu, který předsedá Prezidentské schůzce. Schází se pravidelně jednou týdně. Tento orgán se snaží být jakousi obdobou Evropské komise, ovšem nemá tak významné postavení a pravomoci jako tento orgán EU. Výkonný výbor zajišťuje efektivní vykonávání rozhodnutí, která přijala Prezidentská schůze. K důležitým funkcím náleží příprava rozpočtu celé organizace. [čl. 24 Protokolu]

Poradní výbor (*El Comité Consultativo*) je orgán, který v regionu zastupuje občanskou společnost. Z jejich zástupců je také složena. Hlavním cílem tohoto výboru je zajištění aktivní participace občanské společnosti na integračním procesu, která napomáhá, aby tento proces lépe odpovídal středoamerické realitě a potřebám. Poradní výbor vypracovává doporučení a vydává iniciativy ostatním orgánům. Kromě toho konzultuje návrhy ostatních orgánů SICA, vyměňuje si informace a sdílí své zkušenosti s ostatními integračními uskupeními ve světě. V neposlední řadě pořádá konference a semináře, které se zaměřují na občanskou společnost a její roli ve středoamerické integraci. [čl. 7, 8, 11 Základajícího statusu Poradního výboru] Tento výbor se přirovnává k Hospodářskému a sociálnímu výboru EU.

Mezi permanentní orgány patří Generální sekretariát (*La Secretaría General*). V jeho čele stojí generální sekretář, který je volen Prezidentskou schůzí na dobu 4 let. V současné době tento post zastává J. Alemán Bursián z Nicaraguy.¹⁹ Mezi přední funkce tohoto orgánu patří reprezentace celé organizace v zahraničí, koordinace a usnadnění spolupráce mezi ostatními orgány SICA, podpisy mezinárodních smluv (předtím podepsané Radou ministrů). Zajišťuje

---

¹⁸ Být mluvčím Střední Ameriky znamená předsedat Prezidentské schůzi.

¹⁹ <http://www.sica.int/busqueda/Biograf%C3%ADa.aspx?IDItem=32353&IDCat=44&IdEnt=1>, ověřeno ke dni 26.4.2010.

další nezbytné administrativní úkony. [čl. 25, 26 Protokolu] Sekretariát se nevěnuje ekonomickým otázkám, pro ty je vytvořena speciální instituce Stálý sekretariát Všeobecné smlouvy o ekonomické integraci SIECA (*La Secretaría de la integración económica Centroamericana*).

2.6.2 Ostatní regionální instituce

Středoamerický soud pro spravedlnost (*La Corte Centroamericana de Justicia*) začal fungovat v roce 1994. Jeho předchůdce Soud středoamerické spravedlnosti byl založen na počátku 20.století a byl považován za první mezinárodní soud svého druhu (fungoval permanentně, ale měl omezenou dobu činnosti).²⁰ Středoamerický soud pro spravedlnost má sice dlouhou tradici, ale nezabrání to jeho problematickému fungování. Jeho hlavním nedostatkem je, že jeho zakládající Statut podepsaly jen tři země.²¹ Proto je jedním z jeho hlavních cílů začlenit do sebe zbylé členské státy SICA. Jeho dalším cílem je totiž stát se opravdovým garantem komunitárního práva, což se mu bez všech členských států nepodaří. Je tvořen po jednom soudci a jeho zástupci z každého členského státu. Řeší spory mezi členskými státy (územní spory může řešit, jen když s tím souhlasí všechny zainteresované strany). Může zrušit rozhodnutí orgánů SICA, pokud nejsou v souladu se zakládajícími smlouvami. Hlavním důvodem, proč Statut soudu nepodepsala Kostarika byl, že tento soud má kompetenci řešit spory mezi exekutivou a legislativou v jednotlivých členských státech. A to vidí jako zásadní zasahování do vnitřních záležitostí státu. Skutečným problémem Středoamerického soudu je, že je slabý – členské státy se neřídí jeho rozhodnutími, což se ukázalo na krizi v roce 1999.²² [O'Keefe 2001: 243 – 261]

Středoamerická banka pro ekonomickou integraci (*El Banco Centroamericano para la Integración Económica*) byla vytvořena již v 60. letech. Banka si stanovuje následující cíle : zvýšit ekonomický růst regionu, dosáhnout jeho většího zapojení do světové ekonomiky, posílit proces sociálního rozvoje a podpořit další ekonomickou integraci regionu. Středoamerická banka se v praxi hlavně soustředí na usnadňování získání finančních prostředků ze zahraničí pro region. Také podporuje vytváření mechanismů, které mají pomáhat lépe se vyrovnat s přírodními katastrofami, jako jsou např. hurikány. Někteří autoři

²⁰ <http://portal.ccj.org.ni/ccj2/Historia/tabid/57/Default.aspx>, ověřeno ke dni 26.4.2010.

²¹ El Salvador, Honduras a Nicaragua.

²² Krátce řečeno, jednalo se o spor mezi Hondurasem a Nicaraguou. Honduras podepsal smlouvu s Kolumbií, čímž de facto uznal kolumbijský nárok na drobné části území Nicaraguy. Nicaragua odpověděla Hondurasu zavedením 35% cla na jeho exporty. Oba daly celý proces k soudu a výsledkem bylo, že ani jeden se jeho rozhodnutím neřídil.

ho považují za nejefektivnější instituci ve Střední Americe. [BCIE 2000: 21 – 22] Středoamerická banka si také stanovuje víceleté programy a cíle. Pro roky 2004 – 2009 se jako hlavní cíle stanovily : boj proti chudobě, podpora ekonomické integrace a podpora zlepšení kvality obchodního prostředí v regionu v éře globalizace. Středoamerická banka pro ekonomickou integraci má také neregionální členy. Jsou jimi : Mexiko, Taiwan, Argentina, Kolumbie, Španělsko a Dominikánská republika. Zvláštní postavení má Belize, která je jen příjemcem finanční pomoci.²³

Historie Středoamerického parlament (El *Parlamento Centroamericano*, PARLACEN) sahá do první poloviny 80.let, kdy došlo k založení skupiny Contadora a byly učiněny první pokusy o ustanovení míru a spolupráce v regionu. Jedním z konceptů bylo i založení Středoamerického parlamentu (1986), který představoval nástroj regionálního dialogu a upevňování demokracie.²⁴ Od dob svého vzniku prošel zásadní úpravou v roce 2008 díky schválení Protokolu o reformě zakládající smlouvy Středoamerického parlamentu a dalších politických instancí (*Protocolo de Reforma al Tratado Constitutivo del Parlamento Centroamericano y otras instancias políticas*). Parlament je tvořen 20 poslanci. Délka jejich mandátu je stejná jako délka mandátů legislativních komor jednotlivých států. K tomu ho tvoří všichni bývalí prezidenti a předsedové vlád. Středoamerický parlament reformou získal nové a důležité pravomoci. Nyní již může například navrhnout legislativu, ale jen v otázkách týkajících se ekonomické integrace. Jinak je to typický poradní a debatní orgán. [čl. 1-5 Protokolu o reformě] Ani on se však nevyhnul problémům. Do tohoto projektu se nezapojila Kostarika a ani to nemá v úmyslu, díky svému skeptickému postoji k politické integraci. Další turbulencí byl odchod a zase návrat Panamy na přelomu let 2009/2010. Panamský prezident Martinelli na odchodu z této instituce postavil svou předvolební kampaň a označil Středoamerický parlament za neúčinnou instituci, kde se jen všichni těší imunitě. [Infolatam, 1.11. 2009] Proti tomuto kroku se ostře ohradily ostatní státy, což způsobilo menší diplomatickou roztržku.

2.6.3 Bilance fungování institucí SICA, jejich nedostatky a současné reformní snahy

SICA bývá kritizována za komplexnost a nepřehlednost jednotlivých institucí. V systému jasně chybí silná nadnárodní instituce, která by měla funkce srovnatelné s těmi, kterými

²³ <http://www.bcie.org/english/paises/index.php>, ověřeno ke dni 26.4.2010.

²⁴ <http://www.parlacen.org.gt/index-portada.html>, ověřeno ke dni 26.4. 2010.

disponuje Evropská komise. Je totiž nezbytné k harmonizaci jednotlivých hospodářských politik a vytváření celní unie silné autority, kterou dokáží členské státy nad sebou akceptovat.

Zdá se tedy, že celý problém tkví v politické vůli státních představitelů. Za situace, kdy všechny smlouvy nebyly ratifikovány všemi zeměmi (a ty ani nemají stanoveno, do kdy to musí provést), kdy státy jednájí unilaterálně a bez ohledu na rozhodnutí nadnárodních institucí, nemůže být o efektivitě řeč. [Evropská komise 2003a: 27] Ale efektivita institucionální struktury je klíčovou podmínkou úspěchu integračních snah.

V současné době je největší reformní úsilí věnováno Prezidentské schůzi, Radě ministrů a procesu rozhodování.

V přední řadě by se měly objasnit nejasnosti, které panují kolem Prezidentské schůze. Měla by se jasně odlišit od Schůze hlav států a předsedů vlád, která probíhá na mezinárodní bázi, tedy mezi nezávislými, suverénními státy a právě Prezidentskou schůzí, která tvoří zásadní rozhodující orgán mezinárodní organizace SICA. Na Schůzi hlav států a předsedů vlád se nemůžou přijímat rozhodnutí, které by byly okamžitě závazné a vynutitelné pro celý region. Nicméně mohou podepisovat mezinárodní smlouvy, které jsou následně jednotlivými státy ratifikovány. V praxi zaměňování a splývání těchto institucí přináší závažné důsledky, protože se často zaměňují i jejich kompetence. Kromě toho by se měla zlepšit příprava Prezidentských schůzí. To by mělo tvořit náplň práce Generálního sekretariátu. Hlavně se jedná o zlepšení komunikace. Dokumenty by měly být připravovány s dostatečným předstihem, Sekretariát by měl vypracovat návrh agendy jednání a po skončení zasedání Schůze připravit kompletní dokumentaci. Předsednický stát by v praxi opravdu měl předsedat těmto Schůzím, aby bylo dosaženo větší efektivity. Spolu s tímto je nastolena problematika rotujícího předsednictví Prezidentské schůze. Tento mechanismus není právně zakotvený, řídí se pouze zvykem. Nicméně je nutné právně vymezit jeho pravidla, aby se dosáhlo lepších výsledků při vykonávání jeho funkcí, harmonii po sobě jdoucích předsednictví a kontinuity. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 306 - 309]

Tím, že jsou v systému SICA dominantní právě prezidenti jednotlivých členských států, má následek, že tento nejvyšší orgán vydává legislativní akty komunitárního charakteru, i když jejich přijetí zplnomocňuje jiné orgány (Rada ministrů). Svědčí to mimo jiné o tom, že právní rámec není bezmezně dodržován (což souvisí se slabým postavením komunitárního práva SICA) a největší politickou vůli a reálnými pravomocemi disponuje jen Prezidentská schůze. Nicméně způsob hlasování (jednomyslnost) ji omezuje. V tomto případě bylo již vzneseno několik návrhů, aby se začalo hlasovat kvalifikovanou většinou podle evropského vzoru. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 310]

Ve své podstatě skutečný nadnárodní orgán by měl představovat Výkonný výbor. Měl by být tvořen komunitárními úředníky, být kolektivním, technickým a poradním orgánem. Ve skutečnosti se tímto způsobem nedá charakterizovat. Úředníci pracující v tomto orgánu by se měly zcela vzdát vazeb na své národní vlády. Je tu totiž běžné, že úředníci zastávají jak ministerské posty ve svých státech, tak ty komunitární, což je samozřejmě neslučitelné. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 314] Orgánu chybí zásadní pravomoc : právo legislativní iniciativy. Jasně se zde projevuje přání tvořitelů struktury SICA vytvořit mezivládní model integrace a nesvěřovat reálnou moc nadnárodní úrovni. Je ale otázka do jaké míry se SICA při ambicích vytvářet celní a hospodářské unie obejde bez silné nadnárodní instituce.

Nejzávažnějším problémem je (kromě splývání kompetencí a následným mocenským bojem), že všechny státy regionu nepodepsaly základající smlouvy všech regionálních institucí. Proto nemůže mluvit o skutečném „společenství“, ani o efektivní a reálné funkci, kterou orgány SICA disponují.²⁵

2.7 Subsystem ekonomické integrace

Ekonomická integrace představuje pro středoamerické státy nejdůležitější oblast, proto jí je zde věnováno nejvíce prostoru.²⁶ Region má aspirace vytvořit nejen funkční společný trh (který je spíše vhodnější nazývat zónou volného obchodu)²⁷ a celní unii, ale také hospodářskou a měnovou unii (kromě Kostariky). Zatím ale středoamerické státy dosáhly vytvořit nedokonalý společný trh a jsou v procesu dokončování celní unie. Mimo jiné pod tlakem EU se k ekonomické integraci v roce 2010 připojila Panama. Má se za to, že úspěšné dokončení celní unie bude mít za následek zvýšení obchodní výměny v regionu a přispěje ke společnému komickému růstu.

V roce 1993 byl podepsán tzv. Guatemalský protokol, neboli Protokol ke Všeobecné smlouvě o ekonomické integraci, který upravuje Všeobecnou smlouvu z roku 1960 (*Protocolo de Guatemala al Tratado General de Integración Económica Centroamericana*). Základním cílem, který stanovuje tento Protokol je zavedení celní unie, není zde ale uveden

---

²⁵ Státy, které podepsaly Tegucigalpský protokol o založení SICA se zavázaly, že se stanou součástí všech institucí v systému nebo z nich odvozených. Ty státy, které toto nesplní, mohou být obžalovány před Středoamerickým soudem pro spravedlnost. Ale vzhledem k jeho slabému postavení, se tohoto kroku členské státy neobávají.

²⁶ Belize se tohoto subsystému neúčastní.

²⁷ Společný trh předpokládá 4 svobody : volný pohyb zboží, kapitálu, služeb a osob. Mezi všemi státy funguje i jen volný pohyb zboží (kde se vyskytuje několik výjimek). Pokroky ve volném pohybu kapitálu a osob zaznamenala pouze čtveřice států regionu (Guatemala, Honduras, El Salvador a Nicaragua), kterým se říká také CA-4.

přesný časový rámec pro její dokončení. Protokol mimo jiné umožnil 2 a více státům posílenou spolupráci v ekonomické oblasti, legalizoval tedy model vícerychlostní integrace. [Herrera 1999: 16] Díky tomu mezi sebou již v roce 2000 utvořily celní unii El Salvador a Guatemala. Jako poslední z 5 států regionu se projektu celní unie rozhodla zúčastnit Kostarika a to v roce 2002. [SIECA 2009b: 2] Proces budování celní unie se výrazně zrychlil po roce 2002, kdy byl vydán Akční plán pro budování celní unie a již 2 roky poté byl vydán Všeobecný rámec pro středoamerickou celní unii. Zlomový byl rok 2007, kdy byla vydána Rámcová dohoda o založení středoamerické celní unie Ani tento dokument nestanovuje přesné datum dokončení celní unie. Je zde pouze uvedeno, že středoamerická celní unie bude zaváděna postupně a progresivně ve 3 etapách : 1. podpora volného pohybu zboží a zjednodušení obchodu v regionu; 2. modernizace a sblížování právních předpisů; 3. institucionální rozvoj. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 238] Spíš je to tedy dokument, který formuluje zbývající úkoly v jednáních bez stanovení časového limitu, a který nestanovuje ani prostředky, kterými tyto problémy vyřešit. Kostarika se k této Rámcové dohodě připojila až v roce 2009.²⁸ V roce 2008 byl přijat hlavní nástroj celní správy – společný celní sazebník CAUCA. Bývá ale hodnocen jako nedostatečný. To platí také pro koordinace makroekonomických politik jednotlivých států v regionu, která je velmi důležitá pro úspěšnost celní unie. Celní unie by měla stanovit základní parametry konvergence těchto politik, aby se předešlo tomu, že státy v dobách krizí jednají jen podle svého uvážení, bez ohledu na celek, což celní unii poškozuje. [Rueda-Junquera 2005: 18] V současné době ještě není celní unie zcela dokončena, stále zbývá zharmonizovat 4,3% cel. [SG – SICA 2007: 3]

Středoamerické státy mají vzrůstající tendenci mezi sebou vzájemně obchodovat (průměrný nárůst vnitro regionálního obchodu činí 11,8%), přesto převládá mimo regionální obchod (viz příloha č. 4). Obchod v rámci regionu nepřekročí 29% celkového obchodu, což se nedá porovnat se situací v EU. Aby se byl region schopný rozvíjet, potřeboval by právě posílit obchod v rámci regionu. Docílit toho lze zlepšením fungování ZVO : odstranit netarifní bariéry a liberalizovat obchod s pro region důležitými zemědělskými výrobky. [Rueda-Junquera 2005: 9] Ty tvoří přílohu A Všeobecné dohody o ekonomické integraci a jsou tím pádem vyloučeny ze ZVO.²⁹ Od roku 1960 ovšem Střední Amerika zaznamenala obrovský pokrok. Od zavedení společného trhu, kdy exporty v regionu činily 30 milionů amerických dolarů se tato částka v roce 2008 dostala na 6, 3 miliard amerických dolarů (viz příloha č. 4). Největším exportérem do společného trhu je v regionu Guatemala a největším importérem

---

²⁸ Kostarika předtím preferovala spíše dokončení svých bilaterálních dohod, které pro ni měly větší význam.

²⁹ Jedná se hlavně o cukrovou třtinu a nepraženou kávu.

Honduras. Naopak nejméně vyváží Nicaragua a nejméně dováží Kostarika. Je zajímavé, že zatímco Střední Amerika mimo region vyváží hlavně zemědělské produkty, v rámci regionu převládá obchod s průmyslovým zbožím. [SIECA 2009a: 7] Jako opravu palčivý problém se ukazuje problematika distribuce nákladů a zisků ze ZVO. Byla to také jedna z hlavních příčin krize společného trhu v 70. letech. Ze ZVO nejvíce profitují nejrozvinutější země regionu (jako Kostarika, Guatemala), nejméně Nicaragua, která má výrazně agrární charakter a malou diversifikaci exportů. Aby mohl společný trh fungovat, bude třeba, aby zisky byly rovnoměrněji přerozdělené. [Rueda-Junquera 2005: 13]. Inspirací by mohla být například kohezní politika EU, která zaručuje mechanismy a dostatečné nástroje kompenzace chudším zemím.

Hlavním obchodním partnerem jsou pro region USA, což není vzhledem k jejich geografické blízkosti překvapující. Na trh USA jde téměř 32% celkového středoamerického exportu. Z USA dováží 33% z celkových importů. Na druhém místě je právě sám Středoamerický společný trh (CACM), kde výrazně převyšují exporty (29%) nad importy (necelých 13%). Třetím největším obchodním partnerem je EU, až na 4. místě je největší soused Střední Ameriky Spojené státy mexické (viz příloha č. 5). [SIECA 2009a: 4]

Středoamerické státy uzavřely několik smluv o ZVO s dalšími státy (viz příloha č. 6). Díky tomu, že společná vnější politika je velmi citlivé téma, zatím Střední Amerika žádnou nevyjednala úplně kompletní jako jednotný region. Čistě bilaterálně byla vyjednána ZVO s Mexikem. S Dominikánskou republikou, Panamou, Chile, Kanadou a USA se sice vyjednávalo společně, ale stále to ještě nebylo na bázi regionu, protože své závažné a citlivé otázky (zemědělské produkty) si jednotlivé státy vyjednávaly bilaterálně. Jednotný postup by ale byl pro státy výhodnější, dodávalo by jim to větší sílu a měly by šanci vyjednat si lepší podmínky. [Rueda-Junquera 2005: 11]

V současné době probíhají jednání o ZVO s EU. Střední Amerika poprvé vystupuje v těchto jednáních jako jeden obchodní blok. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 382]

Všechny subsystémy SICA mají své vlastní orgány. V tomto případě je hlavním orgánem Rada ministrů ekonomické integrace (*El Consejo de Ministros de Integración Económica*), známá také pod názvem Středoamerický ekonomický kabinet (*Gabinete Económico Centroamericano*). Ten je složený z jednotlivých ministrů financí a ředitelů centrálních bank jednotlivých států. Jeho hlavním účelem je provádět koordinaci, harmonizaci a konvergenci hospodářských politik středoamerických států. [čl. 48 Guatemalského protokolu]. Dalším orgánem je Sektorová rada ministrů (*El Consejo Sectorial de Ministros*), která se podle projednávaného tématu schází v různých formacích (zemědělská, měnová, financí, obchodu,

průmyslu, turistiky a služeb). Hlavním posláním těchto Rad je koordinace jejich oblastí na regionální úrovni. [čl. 41 Guatemalského protokolu] V tomto subsystému také funguje zvláštní formace Výkonného výboru, který je ale plně podřízen Radě ministrů ekonomické integrace. Je složen z 1 stálého zástupce z každého členského státu. Primárním účelem výboru je schvalovat plány programů a projektů a vykonávat administrativní činnosti spjaté s vykonáváním rozhodnutí právě Rady ministrů ekonomické integrace. [čl. 42 Guatemalského protokolu]

Tento subsystém má i svůj vlastní sekretariát, který spolupracuje s Generálním sekretariátem SICA : Sekretariát ekonomické integrace (La Secretaría de la Integración Económica, SIECA). Tento Sekretariát je primárně zodpovědný za zajištění správnosti implementace Guatemalského protokolu. Kromě toho vydává studie a práce zaměřené na regionální integraci. Jeho sídlo se nalézá v Guatemale. [čl. 44 Guatemalského protokolu]

2.7.1 Ekonomická integrace a obyvatelstvo

Integrační projekt dnes záleží na podpoře veřejného mínění více než kdy jindy.³⁰ V celé Latinské Americe patří podpora obyvatelstva k ekonomické integraci ve Střední Americe k nejnižší (spolu s Mexikem). Ze středoamerických států má integrace největší podporu obyvatelstva Nicaragua a Kostarika (64% respektive 50% obyvatelstva). Odpor k integraci je ve všech státech na podobné úrovni (19-23% obyvatelstva), přičemž farmáři jsou hlavní opoziční skupinou vůči regionální integraci. Největší podpora je naproti tomu zaznamenána u vysokoškoláků a úředníků. [Seligson 1999: 137 -139]

Poměrně malá oblíbenost ekonomické integrace mezi obyvateli souvisí s tím, že hlavními faktory, které ovlivňují veřejné mínění, jsou množství zisků z této integrace a vnímání národní ekonomické situace. Právě zisky z integrace jsou viděny pouze jako průměrné a neuspokojují občany. [Seligson 1999: 131]

Od integrace bylo mezi obyvateli očekáváno, že vyřeší nezaměstnanost, chudobu a nerovnost. A to se nepodařilo. Ukázalo se, že profitovat z integrace mohou prozatím jen vyšší vrstvy obyvatelstva. Těch nižších se růst nastartovaný integrací dotkl minimálně. Podíl lidí, žijících v chudobě se za jednu dekádu snížil jen o necelých 10%. Nejhůře v regionu jsou na tom ženy, které pocítují největší dopad nerovnosti. [SG-SICA 2004: 45- 49]

---

³⁰ Prvních 30 let po skončení 2. světové války byla integrace zásluhou malé skupiny ekonomických elit, které mohly pokračovat v tomto procesu i bez politické podpory – bylo to období autoritativních režimů.

V souvislosti s nezaměstnaností a chudobou je aktuální problematika migrace v rámci regionu. Nejvíce emigrantů³¹ míří do nejvyspělejší Kostariky. [SG-SICA 2004: 51] V tom bude spočívat nebezpečí pro středoamerický společný trh, který předpokládá volný pohyb osob. A právě toto může být pro bohatší státy (Kostarika, Guatemala) citlivá oblast a představuje proto potencionální konfliktní oblast integrace.

2.8 Ostatní osy středoamerické integrace : politicko – bezpečností, sociální, environmentální a kulturní

Ostatní integrační osy jsou sice nedílnou součástí SICA, ale není na ně kladen takový důraz jako na ekonomickou integraci. Důraz i na neekonomické otázky charakterizuje nový regionalismus, který se právě vyznačuje více oblastmi integrace. Významnou roli při utváření těchto os hrálo přijetí Středoamerické aliance pro udržitelný rozvoj (*Alianza Centroamericana para desarrollo sostenible, ALIDES*) v roce 1994, která zahrnuje všechny oblasti integrace a zaměřuje se mimo jiné na : zlepšení kvality lidského života, podporu míru a demokracie, udržitelný rozvoj a hlubší ekonomickou integraci. [Zamora 2003: 11]

Politicko - bezpečností oblast vychází z nedávné historie regionu, kdy bylo potřeba po sérii občanských válek zajistit mír a bezpečnost celého regionu. Byl to jeden z impulzů k další integraci, neboť tato činnost potřebovala zahrnout spolupráci celé oblasti. Tento subsystém se začíná vytvářet v polovině 90. let, v roce 1995 byla podepsána Rámcová smlouva o demokratické bezpečnosti ve Střední Americe (*Tratado marco de Seguridad Democrática en Centroamérica*). Na základě této dohody byl vytvořen Nový model regionální bezpečnosti. Členské státy znovu potvrzují svůj závazek udržování vlády práva a garantování základních svobod. Platí zde předpoklad, že za situace, které se dotýkají bezpečnosti jednoho státu regionu, se tímto pádem dotýkají všech členských států. Tento model je posílen striktní nadřazeností civilní moci a jejím posilováním. Členské státy také koordinují své úsilí v boji proti fenoménům jako je pašování drog, terorismus a organizovaný zločin. [SG- SICA 2006: 125] Nejvyšší instancí v tomto subsystému jsou Schůze prezidentů regionu. Tento orgán rozhoduje o hlavních regionálních bezpečnostních otázkách. [čl. 47 Rámcové smlouvy] Dalším orgánem je Rada ministrů zahraničních věcí, která je zodpovědná za koordinaci s ostatními institucemi a orgány SICA. [čl. 49 Rámcové smlouvy] V roce 1995 byla také vytvořena Bezpečnostní komise, což je pomocný výkonný orgán tohoto subsystému.

---

³¹ Celých 51% z celkového počtu emigrantů zaregistrovaných v roce 2001.

Vykonává a implementuje nařízení vyšších instancí, vydává doporučení včasného varování. Je složena z delegací jednotlivých členských států, kde jsou zastoupeni zástupci ministrů zahraničních věcí a obrany. [čl. 50 Rámcové smlouvy]

Integrace v sociální oblasti nabývá na důležitosti. Jedním z důvodů, proč ztroskotaly integrační snahy v polovině 20. století, se uvádí nepřítomnost sociální politiky. [Zamora 2003: 24] Velká sociální nerovnost je sama o sobě překážkovou v jakémkoliv rozvojovém projektu. Střední Amerika se musela vzdát myšlenky, že samotný ekonomický růst a trh sám tento problém vyřeší. Proto již v této nové fázi integrace nechybí téma redukce sociální nerovnosti. Chudoba se dotýká až 9 milionů obyvatel regionu. [Zamora 2003: 25] To se poté stává zdrojem nestability. Nový model integrace dává tuto problematiku do popředí. Již v roce 1995 byla podepsána Smlouva o sociální integraci (*Tratado de Integración Social Centroamericana*), která ovšem nestanovila postup řešení regionální chudoby. Stanovuje pouze několik mechanismů pro spolupráci v sociální oblasti, tak aby byla provedena konvergence sociálních politik jednotlivých členských států. [čl.4 Smlouvy o sociální integraci] Co se týká institucionálních aspektů této oblasti, byla ustanovena Rada sociální integrace, pravidelné schůzky ministrů sociálních věcí a Sekretariát sociální integrace sídlící v Panamě. [čl. 9 Smlouvy o sociální integraci] Sekretariát je technický a administrativní orgán, který spravuje několik regionálních programů zaměřené na zdraví. Všechny orgány mají k dispozici Poradní výbor sociální integrace.³² Přes všechny tyto snahy se sociální otázky spíše řeší na úrovni členských států. [SG - SICA 2004: 109]

Otázka životního prostředí má pro region také svou důležitost. Zvláště, když využívání přírodních zdrojů je tak podstatné pro středoamerickou ekonomiku. Díky své geografické pozici má region unikátní přírodní ekosystém, který je ale potřeba chránit. Díky tomu bylo vytvořeno několik projektů, např. Středoamerický biologický koridor nebo Environmentální plán pro středoamerický region. [SG – SICA 2007: 3-5] V tomto regionu ale nejde jen o ochranu životního prostředí, ale díky častým přírodním katastrofám (zemětřesení, hurikány) vzniká koordinace prevencí před těmito fenomény (např. systémy včasného varování) a tvoří tak další součást integrace v oblasti životního prostředí. V souvislosti se zavedením celní unie a společného trhu je třeba harmonizovat ekologické normy (zamezení ekonomického dumpingu). [SG - SICA 2004: 114 – 118] Již od roku 1989 funguje Středoamerická komise pro životní prostředí a rozvoj (*La Comisión Centroamericana de Ambiente y Desarrollo*), která je primárně zodpovědná za agendu životního prostředí v SICA. Jejím hlavním cílem je

---

³² <http://www.sica.int/sisca/>, ověřeno ke dni 27.4. 2010.

příspět k udržitelnému rozvoji a integraci Střední Ameriky v této oblasti. K tomu disponuje několika prostředky. Jedná se hlavně o Plán ochrany životního prostředí ve Střední Americe (*Plan Ambiental de la Región Centroamericana*, PARCA), což je dlouhodobá strategie, která se v současné době soustředí na následující oblasti : a) prevence a kontrola znečištění, b) konzervace a udržitelné využívání přírodního dědictví, c) posílení Stredoamerické komise pro životní prostředí a rozvoj. Nejvyšší instancí subsystému je ale Rada ministrů životního prostředí a jeho Výkonný sekretariát, který vykonává rozhodnutí Rady a je pověřen vypracováváním regionálních strategických plánů a zpráv. Součástí struktury jsou také různé technické a poradní instituce.³³

Počátky kulturního a vzdělávacího subsystému integrace jsou spjaty se vznikem SICA na počátku 90. let., i když první koordinační snahy v této oblasti se datují do roku 1975, kdy vznikla Stredoamerická spolupráce ve vzdělání a kultuře. Primárním cílem je podpora kultury a vzdělání v regionu, což je pochopitelné v oblasti s takovou mírou obyvatel žijících v chudobě. Ve vzdělání a jeho integraci na regionální úrovni je viděn hlavní prostředek podpory lidského rozvoje. V subsystému vznikají za tímto účelem různé regionální projekty. V institucionální rovině stojí nejvýše Rada ministrů vzdělání či kultury. Subsystém má vlastní Generální sekretariát.³⁴

2.9 Bilance stredoamerické integrace

Stredoamerická integrace zaznamenala mnoho úspěchů, ale v procesu existují i závažné limity. Budoucnost stredoamerické integrace závisí na tom, jak se region dokáže s těmito překážkami vyrovnat.

Předně tento region dokázal udržet mír po občanských válkách z 70. a 80. let. Ve všech státech se konsolidovala demokracie a probíhají svobodné volby (někdy se ale vyskytnou komplikace, jak ukázal Honduras). Podařilo se obnovit ekonomický integrační proces. Zóna volného obchodu je neustále zdokonalována, protože se daří uzavírat dohody o liberalizaci zemědělských produktů. Celní unii chybí málo k dokončení, navíc se do integračních struktur úspěšně zapojuje Panama a celý region v mezinárodních vyjednáváních začíná vystupovat jako jeden celek.

Nicméně integrační procesy nenaplnují očekávání obyvatel a přestávají získávat jejich podporu. Rychlejší tempo růstu nepřispělo k zmírnění nezaměstnanosti, nevyřešilo ani

---

³³ <http://www.sica.int/ccad/estructura.aspx?IdEnt=2>, ověřeno ke dni 27.4.2010.

³⁴ http://www.sica.int/cecc/cecc_breve.aspx?IdEnt=157, ověřeno ke dni 27.4. 2010.

problematiku chudoby, ani nezlepšilo postavení některých sociálních skupin ve společnosti. V tomto ohledu je budoucnost toho modelu integrace otázkou.

SICA navíc nutně potřebuje institucionální reformu a přetvořit celý systém tak, aby mohl opravdu efektivně spravovat závazky ze zakládajících smluv.

Nicméně politická reprezentace jednotlivých středoamerických republik a Panamy je nyní k regionální integraci pozitivně postavená, a proto systém založený primárně na rozhodnutí hlav států může fungovat.

3 Role Evropské unie ve středoamerické integraci

Vztahy mezi těmito 2 integračními bloky se vyznačují dlouhou tradicí. Zaprvé se Evropská unie (EU) úspěšně angažovala ve vyjednávání mírových dohod a ukončení násilí ve Střední Americe spojené s vrcholícími občanskými válkami. Díky pozitivním výsledkům se o angažovanosti ve Střední Americe hovoří jako o zatím nejúspěšnější evropské zahraniční politice. [Abrahamson 2008 : 4] Díky tomu byl zahájen tzv. Dialog ze San José v roce 1984, který dále prohlubuje vztahy mezi EU a Střední Amerikou.³⁵ EU zde navíc působila jako protiváha vlivu USA. [Sanahuja 2006b : 1]

Z toto úvodu je zřejmé, že EU má v novodobé historii Střední Ameriky významné postavení, které určuje i její dnešní vliv ve středoamerickou integraci. V roce 2003 došlo k podepsání Dohody o politickém dialogu a spolupráci (*EU – Central America Political Dialogue and Co-operation agreement*). V tomto dokumentu je již stanoveno, že jedním ze základních cílů spolupráce obou regionů je prohloubení středoamerické integrace, která přispěje k vyššímu ekonomickému růstu a zlepší kvalitu života. [čl. 6b Dohody] EU se pro Střední Ameriku navíc stala důležitým obchodním partnerem. Proto má pro Střední Ameriku velký význam právě vyjednávaná Asociační dohoda s EU, která by umožnila volný přístup pro středoamerické výrobky na evropský trh. Na druhou stranu ale EU stanovila jako hlavní podmínku podepsání dohody to, že Střední Amerika úspěšně dokončí budování celní unie a bude pokračovat v dalších integračních pokusech. Toto je identifikováno jako jeden z hlavních způsobů, jak EU ovlivňuje středoamerickou integraci a proto jí bude věnována samostatná podkapitola.

Proč ale EU ovlivňuje integrační dění právě v této oblasti? Zajisté zde má EU ekonomické zájmy, historické a kulturní pouta s touto oblastí, zvláště poté, co de do Evropských společenství vstoupilo Španělsko. Předně však EU usiluje o postavení světového aktéra a mít

---

³⁵ http://ec.europa.eu/external_relations/ca/index_en.htm, ověřeno ke dni 25.4.2010.

globální dosah v ekonomice, politice a bezpečnosti, a to zahrnuje i celou Latinskou Ameriku. Na rozdíl od USA, které mají také silné pozice ve Střední Americe, se EU profiluje jako mezinárodní civilní mocnost, která je postavená na principech diplomacie, zprostředkovatele a finančního dárce. A právě EU se pyšní tím, že je největším finančním dárce v regionu. V rámci své strategie 2002 – 2006 pro region poskytla EU celkovou částku 74,5 milionů eur. [Evropská komise 2007a : 15] Střední Amerika kromě toho představuje oblast, kam může EU exportovat svůj integrační model a své hodnoty. [Freres 2000: 63 - 64] Tím si vlastně pomáhá posilovat sebe sama. Jelikož se státy Střední Ameriky snažily přebírat a kopírovat některé aspekty evropské integrace, je tomuto vlivu evropské integrace na tu středoamerickou věnována druhá podkapitola této kapitoly.

3.1 Případ Asociační dohody

Asociační dohoda je smlouva, kterou uzavírá EU s třetími zeměmi nebo organizacemi. Obsahuje vzájemná práva a povinnosti v různých oblastech.³⁶ V případě Střední Ameriky nepředpokládá vstup těchto států do EU (jako jiný typ Asociačních dohod) ale vytvoření zóny volného obchodu mezi EU a Střední Amerikou.

EU postoupila od klasické ekonomické pomoci k Asociační dohodám z několika důvodů. Koncepce založená jen na ekonomické pomoci se zdá být v krizi – chybí jí veřejná podpora a dosavadní ospravedlnění není udržitelné. Stále častěji se používá heslo obchod ne pomoc, které znamená, že k rozvoji rozvojových ekonomik je lepší obchod než jim darovat finanční pomoc, která má nejasné výsledky. Díky obchodu se tyto ekonomiky také lépe začlení do světové ekonomiky a to by mělo být primárním zdrojem pokroku. [Freres 2000: 65 -66] V neposlední řadě může EU lépe prosazovat svůj vliv v daném regionu.

První náznaky vytvoření Asociační dohody byly stanoveny již v Dohodě o politickém dialogu a spolupráci v roce 2003. V té době to bylo ale pouze načrtnutí možného a velmi vzdáleného vývoje mezi regionálních vztahů. Střední Amerika nebyla vnímána jako region, který by byl dostatečně integrovaný, aby mohl uzavřít dohodu o zóně volného obchodu s tak vyspělým integračním uskupením jako je EU. Jelikož EU a Střední Amerika nedisponovaly žádnou sub- regionální formou spolupráce, probíhají jejich jednání v širším rámci – setkávají se na pravidelných summitech EU a Latinská Amerika a Karibská oblast, které se konají každé 2 roky. Přelomové pro vztahy EU a Střední Ameriku byly summity v Guadalajarě 2004 a ve Vídni 2006. V roce 2004 se rozhodlo, že je strategický zájmem EU a Střední Ameriky

---

³⁶ <http://www.euroskop.cz/282/sekce/a-b/>, ověřeno ke dni 29.4.2010.

(která na rozdíl od ostatních integračních procesů v Latinské Americe nestagnovala a rychle se rozvíjela) dosáhnout Asociační dohody. V roce 2006 bylo rozhodnuto zahájení jednání, které proběhlo v roce 2007. EU trvala na tom, že Panama se jednání musí zúčastnit ve snaze plně začlenit tento stát do středoamerické integrace.³⁷ [Rada EU 2006] Panama byla zpočátku pouze pozorovatel, od roku 2010 se již plně účastní jednání. To je ale neseno nelibě Guatemalou a Nicaraguou, což potencionálně může přinést potíže v dalších jednáních. [El País 15.2.2010]

Od roku 2007 proběhlo již 7 kol negociací, což značí, že proces vyjednávání je velmi rychlý. Nicméně objevily se závažné problémy. Nejprve zkolabovalo 7. kolo negociací, když EU odmítla návrh Nicaraguy o společném fondu, který by měl vyrovnávat ekonomickou nerovnováhu mezi EU a Střední Amerikou. Nicaragua se stáhla z jednání a žádala o 6 měsíční pauzu, což EU odmítla a donutila Nicaraguu se vrátit zpět k jednacímu stolu.³⁸ V červnu 2009 byla jednání odložena kvůli komplikované situaci v Hondurasu, kde došlo k puči. Jednání byla obnovena na počátku roku 2010. Předsednictví Rady EU se totiž chopilo Španělko, země s největšími vazbami na region, které dalo jasně najevo, že si přeje dokončit vyjednávání Asociační dohody na květnovém summitu EU – Latinská Amerika a Karibská oblast v Madridu. [Infolatam, 3.2.2010] Tento scénář je ale nejistý, protože stále ještě zbývá vyřešit několik zásadních problémů, hlavně v zemědělské oblasti. [Roy 2009: 6]

Samotná vyjednávaná Asociační dohoda je rozdělená do 3 částí : politické, obchodní a kooperační. [SIECA 2007: 1] Tato dohoda je značně odlišná od té, kterou Střední Amerika uzavřela s USA, právě kvůli politickým otázkám. Politická spolupráce je založena na ochraně demokracie, lidských práv, právního státu. V obchodní části je stanoven závazek vytvoření ZVO, zvýšit ekonomický růst a sociální rozvoj. V kooperační oblasti jsou stanoveny možnosti zlepšení využívání prostředků, které EU věnuje Střední Americe v rámci své regionální strategie. [SIECA 2007 : 1-2] Navíc se Střední Amerika musela zavázat k zákazu šíření zbraní hromadného ničení, boji proti terorismu a proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. [Abrahamson 2008: 9]

3.1.1 Vliv asociační dohody na prohloubení středoamerické integrace

EU pro samotné vyjednávání Asociační dohody stanovila pro Střední Ameriku několik podmínek. Jako první byla stanovena zásada, že region bude jednat jedním hlasem, Asociační dohoda tedy nebude uzavřena mezi EU a jednotlivými státy, ale mezi EU a Středoamerickým

---

³⁷ Panama je vnímána jako stabilní a strategická země. Navíc ji EU zahrnuje přímo mezi středoamerické státy.

³⁸ http://ec.europa.eu/external_relations/ca/eu_ca_negotiations_en.htm, ověřeno ke dni 29.4.2010.

společným trhem. Toto je v protikladu se strategií, kterou prosazovaly USA, když sjednávaly CAFTA –DR. USA vyjednávaly se Střední Amerikou jako celek a jednak bilaterálně s jednotlivými státy (viz níže). Asociační dohoda mezi EU a Střední Amerikou by byla výjimečná, protože by se jednalo o 1. takovou dohodu mezi 2 obchodními bloky, ne mezi jednotlivými státy. [Véliz Argueta 2008 : 4]

Toto opatření nebylo pro středoamerické státy snadné, protože nejsou zvyklé (a do jisté míry ani schopné) vyjednávat jako regionální blok. Ukázalo se to hned na příkladu výběru hlavního vyjednavatele Střední Ameriky, na kterém se státy nemohly shodnout, proto musí tento post pravidelně rotovat mezi jednotlivými státy. Nicméně EU trvala na jednání na bázi region s regionem, protože podle jejích úvah to přináší další impulsy pro prohloubení integrace regionu.

Klíčovou podmínkou ale bylo dokončení středoamerické celní unie. To byl pro Střední Ameriku velký impuls a vliv EU je zde nediskutovatelný. [Abrahamson 2008: 9] EU jasně stanovila, že dokončená celní unie je nezbytná pro správné fungování zóny volného obchodu. Střední Amerika skutečně krátce po zahájení jednání oznámila, že podepíše Rámcovou smlouvu o celní unii, kde budou stanoveny všechny zásady tak, aby celní unie mohla v dohledné budoucnosti správně začít fungovat. Střední Amerika se navíc zavázala, že celní unii dokončí dříve než se dokončí jednání o Asociační dohodě. [Evropská komise 2007b] Ještě ten samý rok oznámila Kostarika, nejstabilnější stát regionu, který se předtím nebyl ochoten zapojit do těchto integračních snah, že podepíše Rámcovou dohodu o celní unii s ohledem na vyjednávanou Asociační dohodu. [Evropská komise 2007c] EU navíc již od počátku podporovala zapojení Panamy do procesu středoamerické integrace a tím pádem do vyjednávaní Asociační dohody, protože podle EU by se upevnila pozice integrovaného bloku. Panama nakonec v roce 2010 oficiálně požádala o přistoupení k negociacím. [Evropská unie 2010] V roce 2008 přijala Střední Amerika poslední nezbytné opatření k dotvoření celní unie: jednotný středoamerický celní sazebník (*Código Arancel Unido Centroamericano*, CAUCA).

Evropská unie se také snažila o posun ve středoamerické politické integraci. Především usilovala o to, aby nejstabilnější demokratický stát regionu Kostarika vstoupila do Středoamerického parlamentu. Tyto pokusy musela ale EU vzdát, protože Kostarika dala jasně najevo, že své postavení k politické integraci nezmění a do PARLACENU vstoupit nehodlá. [Rueda – Junquera 2006: 13] Zde, v politické oblasti, se tedy jeví evropský vliv jako limitovaný.

3.1.2 Komparace vyjednávání Asociační dohody s vyjednáváním DR-CAFTA

Významnost a jedinečnost přístupu EU k negociacím se Střední Amerikou se nejlépe projeví ve srovnání s jiným případem vyjednávání ZVO mezi Střední Amerikou a další světovou mocností. V roce 2004 byla pro regionu uzavřena důležitá a kontroverzní dohoda o ZVO s USA známá pod názvem DR - CAFTA (*Dominican Republic - Central America Free Trade Agreement*), protože se k negociacím připojila i mimo regionální Dominikánská republika. Pro Střední Ameriku jsou USA nejdůležitějším obchodní partnerem.³⁹ Stagnace projektu FTAA/ALCA (Zóna volného obchodu v Amerikách) donutila USA uzavírat sub – regionální obchodní smlouvy. [Sanhuja 2006a: 92]

I když USA deklarovala, že jejím zájmem je podpora středoamerické regionální integrace, vyjednání, struktura i cíle obou ZVO jsou velmi odlišné a dají se od nich očekávat i odlišné výsledky, tudíž vliv na integraci u obou mocností bude odlišný. EU se nazývá jako „vnější federalista“ regionu, USA byla označována spíše jako opak. USA podněcovaly Střední Ameriku, aby se jednotlivé státy vzájemně dohodly na společných pravidlech v záležitostech harmonizace norem práv duševního vlastnictví, což pomohl trochu prohloubit v těch letech stagnující středoamerickou integraci. [Ángel, Hernández 2004: 3] Nicméně v celních otázkách jednotlivé státy jednaly bilaterálně, což se velmi liší od Evropské unie, která trvá na tom, aby bylo všechno řešeno na úrovni regionu. V této celní oblasti se ukázal mimo jiné negativní vliv USA na středoamerickou integraci. Tím, že se jednalo o celních opatřeních bilaterálně, se ztížilo vytváření středoamerické celní unie. [Sanahuja 2006a: 93]

I struktura a cíle smlouvy o DR - CAFTA jsou odlišné od evropské Asociační dohody. Jestliže má Asociační dohoda 3 pilíře, které zahrnují i politický dialog, DR - CAFTA se soustředí výhradně na ekonomické otázky. Hlavní cíle CAFTA proto představují: podpoření růstu obchodu a diversifikace obchodu mezi smluvními stranami, eliminace bariér obchodu mezi oběma stranami, podpora konkurenceschopnosti v obou oblastech, zvýšení investičních příležitostí. [čl. 1.2 Smlouvy o DR - CAFTA] Tyto cíle jsou velmi kvalitativně odlišné od těch evropských.

Proto i vyjednání DR – CAFTA přineslo nejen pro region, ale i pro další smlouvy o ZVO užitečné lekce.

EU tedy postupuje zcela jinak než USA. Hlavně za vyjednávání na bázi region s regionem si zasloužila označení mocnosti, která má zásadní vliv na prohloubení středoamerické integrace.

---

³⁹ Do USA putuje 31,6% celkových exportů země, z USA se importuje 33,4% celkových importů.

3.1.3 Kritika Asociační dohody mezi EU a Střední Amerikou

Hlavní kritici vyjednávané Asociační dohody se opírají o argument, že Střední Amerika tuto dohodu nepotřebuje. Region totiž spadá pod opatření GSP plus, tedy pod Všeobecný systém preferencí, čímž jsou středoamerické produkty jednostranně zvýhodněny při vstupu na evropský trh. Systém GSP je bilaterálního charakteru s omezenou platností. GSP plus je navíc pro země, které prokáží snahu o demokratickou konsolidaci země, o udržitelný rozvoj, dodržují lidská práva atd. Nicméně z celkového množství vyvezených produktů ze Střední Ameriky do EU jde jen 50,1% v rámci preferencí. To je zapříčeno tím, že z tohoto systému preferencí jsou vyňaty některé zemědělské produkty, které jsou v rámci Společné zemědělské politiky pro EU citlivé. A právě zemědělské produkty (káva, banány) jsou hlavním exportním artiklem středoamerických států, které tím pádem ani skrz GSP plus nezískávají tolik výhod. [SIECA 2009: 18-23] Protiargumentem kritiky Asociační dohody je, že právě ona může vyřešit problematiku přístupnosti zemědělských produktů na jednotný trh EU, což se v rámci GSP plus nestane. Odpůrci Asociační dohody ale vidí problém ještě v tom, že za situace, kdy se zavede zóna volného obchodu a přetrvá ochrana evropského zemědělství, se středoamerické importy ještě mnohem více zvětší než exporty, což povede k prudkému nárůstu zahraničního zadlužení. Obdobný scénář nastal, když Střední Amerika podepsala zónu o volném obchodu s USA. [Roy 2009: 12]

Střední Amerika není pro EU důležitý obchodní partner.⁴⁰ Evropské ekonomické zájmy jsou tudíž ve Střední Americe naprosto minimální. Odpověď na otázku, proč chce tedy EU se Střední Amerikou vytvořit zónu volného obchodu, se nachází v politice. Není náhodou, že EU trvala na tom, aby se součástí Asociační dohody stala i politická část, která se zabývá hlavně lidskými právy a upevňováním regionálních institucí. Znamená to, že EU používá ekonomických nástrojů, aby dosáhla politických cílů. Strategie posilování svazků s ostatními regionálními uskupeními, což je jedna ze strategií, jak posílit své postavení na mezinárodní scéně, o což jde EU především. [Véliz Argueta 2008: 4-6]

Závažným argumentem odpůrců Asociační dohody se zdá být kohezní mechanismus. Střední Amerika je jeden z regionů, kde je zaznamenána vysoká míra sociální nerovnosti a chudoby mezi lidmi. Odpůrci Asociační dohody se obávají negativních efektů, které by mohla mít zóna volného obchodu s EU za následek. Jedná se totiž o velice nerovné partnery, a proto

---

⁴⁰ EU do Střední Ameriky exportuje 0,06% svých celkových vývozu a dováží 0,04 % svých celkových dovozu. Pro Střední Ameriku je situace opačná : do EU míří 13% celkových exportů a importy z EU tvoří 8,3% celkových importů Střední Ameriky, což z EU dělá 3. největšího obchodního partnera pro Střední Ameriku.

bylo některými požadováno, aby dohoda obsahovala nějaký vyrovnávající (kohezní) mechanismus, který by pomohl překonat tyto problémy. Toto bylo ze strany EU odmítnuto, v Asociační dohodě jsou stanoveny maximálně přechodné období, které mají pomoci s adaptací. [Sanahuja 2006b: 174] Nutno podotknout, že kohezní politika či fondy nejsou zavedeny ani v samotném středoamerickém společném trhu.

Kritika se soustředí ještě na mnohé oblasti např. na absenci zástupců občanské společnosti ve vyjednávání, neefektivnosti středoamerické státní správy, která by dohodu měla vykonávat. Některé státy (hlavně Nicaragua) se i ohradily, že jisté požadavky EU v politické části dohody jsou nepatřičné pokusy zasahovat do legislativní autonomie jednotlivých států. EU to odmítla s poukazem na to, že Asociační dohoda (stejně jako režim GSP plus) vyžaduje ratifikaci řady mezinárodních lidsko-právních smluv a konvencí. [Abrahamson 2008: 10]

3.2 Případ Evropského modelu integrace

EU nabízí jednu na odpověď na výzvu globalizace a tou je regionální integrace podle jejího vlastního vzoru. EU je nejúspěšnějším integračním pokusem ve světě, tím je jasné, že ostatní se snaží vzít si z EU příklady. Pro EU má export svého modelu integrace výhody, předně si EU posiluje vlastní teorii regionalismu, svou zahraniční politiku neboli pomáhá sama sebe budovat. [Véliz Argueta 2008: 12]

EU by nejraději viděla Střední Ameriku jako zrcadlo své vlastní integrační zkušenosti, jak v politické, tak v ekonomické oblasti. EU předpokládá, že ve Střední Americe nastane stejný „spill-over efekt“, což znamená, že od jistého stavu integrace (celní unie) bude docházet k hlubší politické integraci. To zatím nemá ve Střední Americe naději na úspěch kvůli odlišným podmínkám a prostředí. To vede některé autory k názoru, že plné vytvoření evropského integračního modelu je ve Střední Americe nemožné a je to utopie. [Roy 2009: 10] Evropský model je díky svým historickým podmínkám jedinečný a evropské instituce jednoduše nejsou statickým modelem, který by se dal jednoduše okopírovat. [Véliz Argueta 2008: 11]

Středoamerický regionalismus je charakterizován jako „lehký“. To znamená, že zde neexistují silné nadnárodní instituce ani vůle k přenosu části suverenity na nadnárodní úroveň. Jasně tu vítězí mezivládní model integrace. Navíc je to proces elitní, který nemá podporu vlastního obyvatelstva. Střední Amerika postrádá kromě toho jasné projekty do budoucna a společné vize. [Sanahuja 2006b: 3] Přes všechny odlišnosti mezi oběma integračními procesy nelze popřít, že by EU a její politiky či institucionální struktura neměly na středoamerickou integraci vliv.

Přijímání evropského modelu ale vyvolává také kritiku. Předně se poukazuje na to, že se EU snaží exportovat něco, co již nemá perspektivu a upadá. Argumentuje se, že je tento integrační model vyčerpaný, což se dokazuje na posledním vývoji evropské integrace. [Roy 2009: 12] Předně se jedná o neúspěšnou ratifikaci Ústavní smlouvy, problémy s jednotnou měnou a vnitřním trhem, nedůvěru a nezájem občanů o evropské instituce, které se projevily v posledních volbách do Evropského parlamentu, kdy byla zaznamenána nejnižší voličská participace od zavedení přímých voleb.

V podstatě jde o to, že různé regiony mají každý své vlastní výzvy (ekonomické, politické, sociální) a každý z nich potřebuje vlastní cestu. To nutně také znamená, že jak integrační procesy nebudou stejné, tak nemůžeme očekávat stejné výsledky.

3.2.1 Lekce evropského modelu integrace pro Střední Ameriku

Hlavní těžiště evropského modelu spočívá na institucionálně – právní oblasti a společných politikách. Úspěšnost evropské integrace je do jisté míry závislá na komunitárním právu, které je má přímý účinek ve členských státech a je nadřazené právu národnímu. Vytváří se zde sekundární právo, které je víceméně dodržováno a plněno. Středoamerický integrační systém se ale dá charakterizovat jako právní „nepořádek“. [Rueda – Junquera 2006: 13] Sice byl po vzoru EU zaveden přímý účinek sekundárního práva, ale nadřazenost nadnárodního práva bývá často zpochybňován. Jednotlivé státy nedodržují závazky ze smluv a spoustu jich ani neratifikovaly, protože nikdy nemají stanovené konečné termíny. To celé neprospívá důvěryhodnosti a legitimitě režimu.

Instituce jsou další významnou složkou evropského integračního modelu. EU disponuje silnou nadnárodní institucí s dostatečnými finančními zdroji. Nicméně přenos národní suverenity nebyl ve všech oblastech integrace stejný, navíc byl na počátku devadesátých let zaveden princip subsidiarity, který pomáhá chránit zájmy národních států. K tomu se prosadil model tzv. vícerychlostní integrace (variabilní geometrie), který umožňuje prohloubení integračních procesů v oblastech, kde všechny státy nejsou pro. Toto opatření bylo přijato úspěšně i ve Střední Americe, aplikovalo se např. na postupné vytváření celní unie. Zato ale vytváření nadnárodních institucí je dlouhodobě problematické, nejvyšší politická reprezentace není příznivě nakloněna předávání suverenity svých států. Toto je bod, kdy se nejvíce liší evropský model a středoamerická integrace. I když můžeme najít případy, kdy se jednotlivé instituce podobají těm evropským.

Pro úspěch evropské ekonomické integrace bylo charakteristické nejen zavedení celní unie a vnitřního trhu, ale také vybudování strukturální a kohezní politiky. [Rueda – Junquera 2006: 12] Ta se snaží vyrovnávat nejvíce a nejméně rozvinuté oblasti v EU a kompenzovat ekonomicky slabším regionům potencionálně negativní vlivu vnitřního trhu. Strukturální a kohezní politika nápadně chybí v politikách Středoamerického společného trhu. Několikrát se objevily návrhy vytvořit podobný mechanismus, zvláště když rozdíly v rámci středoamerického regionu jsou významné. Všechny byly ale odmítnuty. [Caldentey del Pozo, Romero 2010: 448] Silným podnětem pro středoamerickou ekonomickou integraci se stala také hospodářská a měnová unie EU a jednotná měna. Stav ekonomické integrace ve Střední Americe zatím nedovoluje vytvořit jednotnou měnu, nicméně pro některé státy euro zůstává aktuální inspirací. V rámci společného středoamerického trhu funguje Monetární rada, která má na starosti konvergenci jednotlivých ekonomik, ale problémy se ukazují s dolarizací. Panama je dolarizována, El Salvador je od 2001 oficiálně dolarizován, Guatemala povolila používat dolar jako paralelní měnu ke své vlastní měně a ostatní středoamerické ekonomiky jsou de facto polarizovány. Nicméně chybí i dlouhodobý plán, který by se snažil zavést měnovou unii, jediným příspěvkem byl návrh Středoamerického parlamentu, aby byla vytvořena střednědobá strategie pro vytvoření jednotné měny. Parlament zároveň doporučil, že by se Monetární rada měla postupně přeměnit na regionální centrální banku, která by emitovala středoamerickou jednotnou měnu. [Arroyo 2003: 73]

Souhrnně řečeno, k evropskému integračnímu modelu bylo přihlíženo jako k ukázkovému vzoru integračního procesu. Nicméně Střední Amerika zatím nepřevzala (a ani to nemá v úmyslu) všechny znaky evropského modelu. Je si totiž vědoma toho, že evropská integrace je výjimečná a ta středoamerická je zasazená do zcela jiného kontextu.

Závěr

Středoamerická integrace je dlouhodobý proces, který se vyvíjí skoro stejně dlouho jako ten evropský. Počátky integrace toto regionu se datují do 50. let 20. století. Z prvotní snahy o politickou spolupráci bývalých jednotek společného státu se rozvinula v 60. letech ekonomická spolupráce, která vyústila ve vytvoření zóny volného obchodu (která se ale nazývala Středoamerickým společným trhem) a závazkem vytvořit celní unii. Postupem času středoamerická integrace ztrácela na dynamice díky vnějším i vnitřním faktorům. Koncepce uzavřeného regionalismu, vnitřní spory, mezinárodní hospodářské krize a vypuknutí občanských válek nadobro pohřbily možnost středoamerického rozvoje v 70. a 80. letech 20. století. Teprve první mírové smlouvy ukončující občanské konflikty v jednotlivých státech přinesly stimul pro další integraci regionu, která se začíná objevovat na počátku 90. let A tentokrát podle scénáře nového regionalismu, který byl pojímán jako řešení, které přinese nejen ekonomický růst a zlepšení životní úrovně obyvatelstva, ale také zajištění míru v regionu. Středoamerická integrace splňuje všechny klíčové aspekty tohoto nového (otevřeného) regionalismu. Předně Středoamerické státy liberalizují své trhy a snaží se do těchto snah zahrnout i tradiční zemědělské výjimky obsažené v Příloze A Všeobecné smlouvy o středoamerické ekonomické integraci. Mimo to jsou středoamerické státy na cestě k úspěšnému dokončení celní unie. Nicméně nejedná se tu jen o ekonomickou integraci, což bylo znakem starého regionalismu, ale o integraci více dimenzionální. SICA účinkuje v sociální, politicko – bezpečnostní, kulturní a environmentální oblasti. Středoamerická integrace má jistě pozitivní výsledky v politické a bezpečnostní oblasti, protože se od konce 80. let podařilo region stabilizovat (až na výjimku puče provedeného v roce 2009 v Hondurasu) a podporovat demokratické instituce. Nicméně ekonomické výhody plynoucí z regionální integrace nejsou tak zřetelné, především proto, že se nepodařilo vymítnout extrémní chudobu a zlepšit život většiny středoamerického obyvatelstva. Navíc se ukazuje, že regionální integrace ztrácí mezi obyvatelstvem na podpoře. Mezi problematické rysy SICA se řadí také institucionální struktura. Zdá se, že prozatím není možné ve středoamerickém prostředí vybudovat skutečně nadnárodní orgán, který by umožnil fungování celní unie či společného trhu. Snahy o tento orgán brání silný prezidentské a nacionalistické rysy ve všech středoamerických státech. Tito čelní představitelé jednotlivých států nejsou ochotni předávat pravomoci nadnárodním strukturám, proto pravděpodobně v dohledné době zde nebude fungovat žádná obdoba Evropské komise. Nicméně hlasy usilující o částečnou reformu komplikované struktury SICA se ozývají a objevují se i 1. texty, jako je Deklarace

z Nicaraguy⁴¹, které se touto problematikou zabývají. Otázka institucionální reformy je vnímána jako zásadní pro Střední Ameriku z toho důvodu, že optimální institucionální nastavení pomůže zefektivnit především ekonomickou integraci regionu.

Na hloubku středoamerické integrace neměly vliv jen samotné středoamerické státy, ale i vnější aktéři. EU nebyla jediným aktérem : svou roli zde sehrály i USA či Mexiko⁴², žádná z nich ale takovým způsobem jako EU. Unie rozhodně není novým politickým aktérem ve Střední Americe. Jak jsem uvedla v kapitole věnující se středoamerické historii, EU v tomto regionu sehrála pozitivní roli, když se jí podařilo být jednou z mocností, která se angažovala v mírových procesech z poloviny 80. let. V této době vzniká první spolupráce mezi EU a Střední Amerikou v podobě Dialogu ze San José (1984). Pro EU tento dialog zároveň znamenal nejúspěšnější příklad vztahů EU s 1 ze světových subregionů. Spolupráce nezůstala jen na politické úrovni, ale EU se zavázala podporovat sociální a ekonomický rozvoj regionu, který vyvrcholil podepsáním Dohody o politickém dialogu a spolupráci v roce 2003, která mezi své hlavní cíle řadí prohloubení středoamerické integrace. Potvrdila to i slova bývalého komisaře pro vnější vztahy Ch. Patterna : „... co se týká spolupráce se Střední Amerikou, pro nadcházejících několik let se EU bude soustředit na klíčovou otázku regionální integrace, která je nejlepší volbou pro Střední Ameriku“. [Evropská komise 2003]

EU ovlivnila hloubku a podobu středoamerického integračního procesu dvěma způsoby. Za prvé stanovila podmínky, za kterých lze vyjednávat o Asociační dohodě, což znamenalo v prvé řadě dokončení středoamerické celní unie, která se tvořila již od 60. let 20. století. Navíc jednání o Asociační dohodě byly jedním z hlavních podnětů, aby se Panama v roce 2010 připojila k subsystému ekonomické integrace SICA. Druhým způsobem je inspirace středoamerických států evropským integračním modelem. EU jako jeden z příkladů nejúspěšnější regionální integrace poskytuje ukázky řešení některých pro Střední Ameriku obtížných oblastí regionální integrace. Příkladem může být kohezní politika, u které panuje shoda na nutnosti její zavedení podle evropského modelu či hlasování kvalifikovanou většinou, které umožňuje akceschopné rozhodování v EU. Nicméně Střední Amerika se zatím nechystá přijmout všechny aspekty (hlavně ty v oblasti politické integrace) evropského modelu. Ovšem ale ani EU nevyšly všechny snahy o ovlivnění regionu, zvláště v politické oblasti, kde narazila na odpor států, které nejsou náklonné k politické integraci a jsou

---

⁴¹ Tato deklarace spatřuje konečný stav regionální integrace ve Středoamerické unii. Aby toho mohlo být dosaženo, musí se reformovat hlavně nadnárodní instituce.

⁴² Středoamerický integrační a rozvojový projekt vzešel z iniciativy mexického prezidenta V Foxe v roce 2001. Tento plán je také znám pod jménem Plan Puebla – Panamá, jehož hlavním cílem je podpora regionální integrace ve Střední Americe. Byla to mimo jiné tato iniciativa, která trvala na připojení Belize k SICA.

přesvědčené, že tímto způsobem se EU snaží zasahovat do jejich vnitřních záležitostí.

Ukázalo se na případě vstupu Kostariky do Středoamerického parlamentu, který Kostarika i přes všechny snahy EU odmítla.

Navázáním vzájemných obchodních a politických vztahů oba regiony sledují rozdílné cíle. Pro Střední Ameriku je EU 3. největší obchodní partner a jeden z největších dárců zahraniční finanční pomoci. EU zde má obchodní zájmy sice menšího rozsahu, ale zase si chce upevnit svou pozici na mezinárodní scéně a exportovat svůj integrační model. V neposlední řadě také podporuje budování regionalismu v mezinárodním systému.

Asociační dohoda je zatím ve fázi vyjednávání, které bylo až do počátku roku 2010 zablokováno následkem honduraské krize. Ze současného stavu negociací není jasné, zda se podaří vyřešit všechny zbývající otázky a dohodu uzavřít do konce španělského předsednictví Radě EU. Je také možné, že EU bude mít stále větší požadavky u jednacího stolu, což může nakonec vést k tomu, že to středoamerické státy vyčerpá a odradí a k podpisu pro region přelomové dohody nedojde.

Na květnovém summitu Evropská unie – Latinská Amerika a Karibská oblast v Madridu 2010 by se přesto měly dojednat zbývající problematické body : kvóty na mléko, hovězí maso a textil. Rovněž v politické oblasti se vyskytuje několik nejasností, hlavně v o otázce zásad spolupráce v migraci.

Pokud přes všechny překážky k podpisu dohody dojde, stane se Střední Amerika prvním regionem, který s EU takový to druh smlouvy podepsal. Asociační dohoda by přinesla další stimul do vzájemných obchodních vztahů a podpořila by další ekonomickou integraci ve Střední Americe.

Summary

The aim of this bachelor thesis is to analyze the process of Central American integration and to analyze the special role, which the EU played in this process.

The first chapter is dedicated to the presentation of the region of Central America, which is composed of following states : Costa Rica, Guatemala, Honduras, El Salvador and Nicaragua. The EU considers Panama as part of the region Central America as well. This region has to deal with many problems. The most sever are the poverty and violence. The roots of this problems we can track in the recent history of these states, which were full of wars and military rules. But the region wants to solve these problems as a one unit, which they believe will help most.

The second chapter deals with the integration process of Central America. I showed that this process has a long and interesting history, but the first attempts at the economic integration were unsuccessful due to the world economic crisis and primalily due to the political crisis in Central America. The process restarted at the beginning of the 1990s. Also a new theoretical concept of integration was chosen : the new (open) regionalism. The whole integration scheme was rebuilt and SICA was created aiming to be more effective and transparent. However there is a lot of criticism of the new institutional structure due to its complexity and ineffectiveness. Thus nowadays the representatives of SICA discuss the institutional reform. On the opposite site the CACM is viewed as rather successful in comparison with the CACM in 1970s and 1980s. But still the number of Central American people living in poverty do not decline and also the poppular support of the integration process is seen as diminishing. These questitions represent the main challenges to the Central American integration process.

The third chapter is dedicated to the influence of the EU in the process of Central American integration. I showed that there are 2 ways of influencing this process. In the 1st place it is the case of the Association Agreement which is still under negotiations. This Agreement is a kind of commercial agreement but what is important, it contains questions of political dialogue and cooperation as well. For CACM this agreement is really important as the EU represents its 3rd major trade partner. For the EU the Association Agreement is important, because it is aimed to strenghten the role of the EU in the international world order. The EU also represents a unique integration model, because it is considered as the most successful example of a regional integration in the world. Thus Central America tries to copy some parts of the EU model and mainly in the european institutional structure.

However we still do not know if the Association Agreement will be signed under the Spanish presidency because of the complications, which primarily caused the coup in Honduras, the negotiations of the Association Agreement had to be postponed and till this time a number of important questions remains to be negotiated.

Seznam použité literatury a zdrojů

Monografie

a) neperiodická literatura

ABRAHAMSON, Peter. European Union Influence on Central American Integration : The Case of the Coming Association Agreement. Prezentováno na konferenci : The EU as a Global Actor? Second Annual research conference, The EU Centre of Excellence at Dalhousie University, Canada [online]. 5. – 6. 5. 2008 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: http://euce.dal.ca/Files/Abrahamson_paper_May_2008.pdf>.

BOOTH, John A.; WADE, Christine J.; WALKER, Thomas W. *Understanding Central America: global forces, rebellion, and change*. 4th edition. Boulder, Col. : Westview Press, 2006. xvi, 285 s. ISBN 0813341957.

CALDENTEY DEL POZO, Pedro; ROMERO, José J. *El SICA y la UE : La integración regional en una perspectiva comparada*. El Salvador : ETEA, 2010. 468 s. ISBN 978-84-613-7401-4.

HERRERA, Beethoven. *La integración centroamericana en perspectiva*. 1. edición. Ginebra : Organización Internacional del Trabajo, 1999. 94 s. ISBN 92-2-311891-3.

LOMBAERDE, Philippe de; GARAY, Luis G. The New regionalism in Latin America and the Role of the US. Prezentováno na konferenci : New Linkages in Latin America : Economic Integration and Regional Security, Tokyo [online]. 28.3.2006 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <www.obreal.org/obreal/file.php?idfile=452>.

RODLAUER , Markus; SCHIPKE, Alfred. *Central America: Global Integration and Regional Cooperation* [online]. Washington : IMF, 2005 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/op/243/index.htm>>. ISBN 1589064461.

ROY, Joaquin. Why the Latin American Integration Systems Differ from the EU model? Prezentováno na konferenci : Third Annual research conference, The EU Centre of Excellence at Dalhousie University, Canada [online]. 26. – 28. 4. 2009 [cit. 2010-04-23]. Dostupné z WWW: <http://euce.dal.ca/Files/Joaquin_Roy_paper.pdf>.

VÉLIZ ARGUETA, Beatriz. A biregional Agreement Between the EU and Central America? Negotiating an Assotiation Agreement. Prezentováno na konferenci : The European Union in Interantional Affairs, Brussels [online]. 24 – 26. 4. 2008 [cit. 2010-04-23]. Dostupné z WWW: <http://www.ies.be/files/repo/conference2008/EUinIA_V_3_Argueta.pdf>.

WIARDA, Howard; KLINE , Harvey (eds.). *Latin American Politics and Development*. 6th edition. New York : Westview Press, 2006. xiii, 610 s. ISBN 0813337690.

WINTERS, Alan. Regionalis versus Multilaterism. *WTO Policy Research Working Paper* [online]. 1996, č. 1687 [cit. 2010-05-03]. Dostupný z WWW:

<<http://www.unige.ch/ses/ecopo/demelo/Cdrom/RIA/Readings/Winters96.pdf>>

ZAMORA, Rubén I. *Nueva integración centroamericana : "Muerta la integración, viva la integración"* [online]. San José : Lara Segura y Asociados, 2003 [cit. 2010-04-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.cidh.ac.cr/doc/oK03Integracion%20Centr.pdf>>. ISBN 9968-9998-5-7.

b) periodická literatura

ÁNGEL, Amy; HERNANDEZ, Noé. El impacto del DR-CAFTA sobre la integración económica regional. *Centroamérica en la Economía Mundial del Siglo XXI* [online]. 2004, č. 4 [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW:

<<http://www.infoagro.net/shared/docs/a1/EI%20impacto%20del%20CAFTA%20sobre%20la%20integraci%C3%B3n%20regional.pdf>>.

ARROYO, Heliodoro T. Integración Monetaria : experiencia europea y perspectiva para América Latina. *ICE Revista de Economía* [online]. 2003, No.806 [cit. 2010-04-26].

Dostupný z WWW: <http://www.revistasice.info/cmsrevistasICE/pdfs/ICE_806_69-107__F1C96412BA4E0D99CD38718EF8D47CEB.pdf>. ISSN 0019-977x.

BULMER-THOMAS, Victor. The Central American Common Market : From Closed to Open Regionalism. *World Development*. 1998, vol. 26, č. 2, s. 313-322. ISSN 0305-750X.

CRAWFORD, Jo-Ann ; LAIRD, Sam. Regional Trade Agreements and the WTO. *CREDIT Research Paper* [online]. 2000, č. 3, [cit. 2010-05-03]. Dostupný z WWW:

<<http://www.ppl.nl/bibliographies/wto/files/3170.pdf>>.

DELGADO ROJAS, Jaime. La especificidad de la integración centroamericana y su aporte al pensamiento integracionista latinoamericano. *Revista Aportes para la Integración Latinoamericana*. 2009, vol. 15, č. 20, s. 31 - 67. ISSN 1667-8613.

FRERES, Christian. The European Union as a Global "Civilian Power" : Development Cooperation in EU – Latin American Relations. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 2000, vol. 42, no. 2, s. v - 85. ISSN 0022-1937.

KUČEROVÁ, Irah. A Resonse to Gradual Globalization : Regionalism. *Acta Oeconomica Pragensia* [online]. 2008, vol. 16, č. 5 [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW:

<<http://www.vse.cz/aop/pdf/163.pdf>>. ISSN 1804-2112.

MALAMUD, Andrés. Regional integration in Latin America. Comparative theories and institutions. *Sociologia*. 2004, č. 44, s. 135 - 154. ISSN 0873-6529.

MILLETT, Richard; STILES, Thomas S. Peace Without Security: Central America in the 21st Century. *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*. 2008, vol. 9, č. 1, s. 31-41. ISSN 1538-6589.

O'KEEFE, Andrew. The Central American Integration System (S.I.C.A.) : At The Dawn Of A New Century: Will The Central American Isthmus Finally Be Able To Achieve Economic And Political Unity?. *Florida Journal of International Law*. 2001, vol. 13, č. 3, s. 243 -261. ISSN 0882-6420.

RUEDA – JUNQUERA, Fernando. Prospects for the Central American Customs Union. *Monnet/Robert Schuman Paper Series* [online]. 2005, vol. 5, č. 18 [cit. 2010-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www6.miami.edu/eucenter/ruedaJuly05.pdf>>. ISSN 1087-2221.

RUEDA – JUNQUERA, Fernando. European Integration Model : Lessons for the Central American Common Market. *Jean Monnet/Robert Schuman Paper Series* [online]. 2006, vol. 36, no. 4 [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://www6.miami.edu/EUCenter/Ruedafinal.pdf>>. ISSN 1087-2221.

SANAHUJA, José A. América Latina y la Unión Europea : La agenda de Guadalajara y el estado de las relaciones birregionales. *Investigación y Desarrollo* [online]. 2005, vol. 13, č. 1 [cit. 2010-04-25]. Dostupný z WWW: <<http://redalyc.uaemex.mx/redalyc/pdf/268/26813107.pdf>>. ISSN 01213261.

SANAHUJA, José A. Regionalismo e integración en América Latina : balance y perspectivas. *Pensamiento Iberoamericano*. 2006a, č. 0, s. 75 - 106. ISSN 0212-0208.

SANAHUJA, José A. América Latina : las visiones y políticas de Europa. *Foreign Affairs en español* [online]. 2006b, vol. 6, č. 1, [cit. 2010-04-23]. Dostupný z WWW: <<http://masterue.usal.es/practicas/Gobernanza2/sanahuja.pdf>>. ISSN 1665-1707.

SELIGSON, Mitchell. Popular Support for Regional Economic Integration in Latin America. *Journal of Latin American Studies*. 1999, vol. 31, č. 1, s. 129-150. ISSN 1469-767X.

SELVA, Salomon de la. On the Proposed Union of Central America. *The Hispanic American Historical Review*. 1920, vol. 3, č. 4, s. 566-570. ISSN 1527-1900.

WINTERS, Alan. Regionalis versus Multilateralism. *WTO Policy Research Working Paper* [online]. 1996, č. 1687 [cit. 2010-05-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.unige.ch/ses/ecopo/demelo/Cdrom/RIA/Readings/Winters96.pdf>>.

Prameny a ostatní zdroje

Acuerdo de Esquipulas II [online]. 7.8. 1987 [cit. 2010-04-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.congreso.gob.gt/Docs/PAZ/Acuerdo%20de%20Esquipulas%20II.pdf>>.

BCIE. Los 40 años del Banco Centroamericano de Integración Económica [online]. 2000 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.bcie.org/spanish/publicaciones/libros/40aniversariobcie.pdf>>.

CAFTA-DR Free Trade Association Agreement [online]. 5.8. 2004 [cit. 2010-05-01]. Dostupné z WWW: <<http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/cafta-dr-dominican-republic-central-america-fta/final-text>>.

Carta de la Organización de Estados Centroamericanos [online]. 14.10.1951 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.sica.int/busqueda/Centro%20de%20Documentaci%C3%B3n.aspx?IDItem=992&IdCat=28&IdEnt=1>>.

El País. Centroamérica se acerca a Europa [online]. 15.2.2010 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: <http://www.elpais.com/articulo/internacional/Centroamerica/acerca/Europa/elpepuint/20100215elpepuint_2/Tes>.

Estatuto Constitutivo : Comité Consultivo del Sistema de Integración Centroamericana CC - SICA [online]. 31.8.2007 [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <www.funpadem.org/descargar_publicacion.php?q=17>.

Evropská komise. *Central American Integration. What's next?* [online]. 2003a [cit. 2010-04-12]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/index_en.htm>.

Evropská komise. The EU – Central America Political Dialogue and Cooperation Agreement [online]. 2003b [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/agreement.pdf>.

Evropská komise. Central America. Regional Strategy Paper 2007 – 2013 [online]. 2007a [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/rsp/07_13_en.pdf>.

Evropská komise. Comisión Mixta Centroamérica – Unión Europea [online]. 2007b [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/eu_ca_joint_comm_230407_es.pdf>.

Evropská komise. Concluye la primera ronda Centroamérica – Unión Europea : Avances importantes en dialogo politico y cooperación [online]. 2007c [cit. 2010-04-11]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/2007-10-26.pdf>.

Evropská komise. Successful fourth round of negotiation between the EU nad CA gives further impetus to Assotiation Agreement talks [online]. 2008 [cit. 2010-04-27]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/external_relations/ca/docs/press_assoc_round4_en.pdf>.

Evropská unie. Progresses in the negotiation between the EU and Central American region bring us closer to a conclusion of the association agreement in Madrid in May [online]. 2010 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/200&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>>.

Infolatam. Panamá espera salir del Parlacen el próximo 20 de noviembre, dice canciller [online]. 1.11.2009 [cit. 2010-04-16]. Dostupné z WWW: <http://www.infolatam.com/entrada/panama_espera_salir_del_parlacen_el_prox-16958.html>.

Infolatam. EU y Centroamérica volverán a reunirse febrero para continuar la negociación [online]. 3.2.2010 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.infolatam.com/entrada/ue_y_centroamerica_volveran_a_reunirse_e-18799.html>.

Infolatam. El regreso de Honduras a la comunidad internacional [online]. 24.2.2010 [cit. 2010-04-28]. Dostupné z WWW: <http://www.infolatam.com/entrada/el_regreso_de_honduras_a_la_comunidad_in-19143.html>.

Protocolo de Guatemala [online]. 17.3. 1992 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.sice.oas.org/Trade/sica/PDF/ProtAcuerdo.pdf>>.

Protocolo de Reformas al Tratado Constitutivo del Parlamento Centroamericano y Otras Instancias Políticas [online]. 20.2.2008 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.minex.gob.gt/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=227>.

Protocolo de Tegucigalpa a la Carta de la Organización de Estados Centroamericanos (ODECA) [online]. 4. 7. 1992 [cit. 2010-04-12]. Dostupné z WWW: <[http://legislacion.asamblea.gob.ni/normaweb.nsf/%28\\$All%29/BE6DD3641607ACE1062570A100579460?OpenDocument](http://legislacion.asamblea.gob.ni/normaweb.nsf/%28$All%29/BE6DD3641607ACE1062570A100579460?OpenDocument)>.

Rada EU. II. Cumbre UE – Centroamérica. Viena, Austria [online]. 13.5.2006 [cit. 2010-04-25]. Dostupné z WWW: <http://www.sice.oas.org/TPD/CACM_EU/Negotiations/2006Summit_s.pdf>.

SG-SICA. La Integración Centroamericana: Beneficios y Costos [online]. 2004 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.sica.int/benecosto/index.html>>.

SG-SICA. Centroamérica y Otras Experiencias Internacionales de Integración [online]. 2006 [cit. 2010-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.sica.int/cdoc/libros.aspx?IdEnt=401>>.

SG-SICA. Progress in the Central American Integration Process [online]. 2007 [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <http://www.canninghouse.com/downloads/CAF/CAS7A_Orozco%20-%20English.pdf>.

SIECA. Estructura de la Negociación Acuerdo de Asociación CA – UE [online]. 2007 [cit. 2010-04-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.sieca.org.gt/site/VisorDocs.aspx?IDDOC=Cache/17990000000766/17990000000766.swf>>.

SIECA. Estado de la situación de la integración económica centroamericana [online]. 2009a [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.sieca.org.gt/site/VisorDocs.aspx?IDDOC=CacheING/17990000002915/17990000002915.swf>>.

SIECA. La Unión Aduanera Centroamericana [online]. 2009b [cit. 2010-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.sieca.org.gt/site/Enlaces.aspx?ID=002005>>.

SIECA. Relaciones Comerciales entre Centroamérica y la Unión Europea [online]. 2009c [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.sieca.org.gt/site/VisorDocs.aspx?IDDOC=Cache/17990000002662/17990000002662.swf>>.

Tratado de Integración Social Centroamericana [online]. 20.9. 2006 [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <http://www.minex.gob.gt/index2.php?option=com_content&do_pdf=1&id=225>.

Tratado General de Integración Económica Centroamericana [online]. 2.7. 1961 [cit. 2010-04-14]. Dostupné z WWW: <http://www.sieca.org.gt/publico/marco_legal/tratados/tratado_general_de_integracion_.htm>

Tratado Marco de Seguridad Democrática en Centroamérica [online]. 15.12.1995 [cit. 2010-04-26]. Dostupné z WWW: <http://www.sica.int/busqueda/busqueda_archivo.aspx?Archivo=trat_974_4_04102005.htm>.

Internetové zdroje

Euroskop, www.euroskop.cz

Evropská unie, www.europa.eu

Koordinace středoamerického vzdělávání a kultury, <http://www.sica.int/cecc/>

Mezinárodní výzkumné centrum rozvoje, www.idrc.ca

Sekretariát středoamerické sociální integrace, <http://www.sica.int/sisca/>

Středoamerická banka pro ekonomickou integraci, www.bcie.org

Středoamerická komise pro životní prostředí a rozvoj, <http://www.sica.int/ccad/>

Středoamerický parlament, <http://www.parlacen.org.gt/>

Středoamerický soud pro spravedlnost, <http://portal.ccej.org.ni/ccj2>

System středoamerické integrace, www.sica.int

Přílohy

Příloha č. 1 : Region Střední Amerika (mapa)

Zdroj :

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/international_statistical_cooperation/documents/centram.png

Příloha č. 2 : Emblém SICA (obrázek)

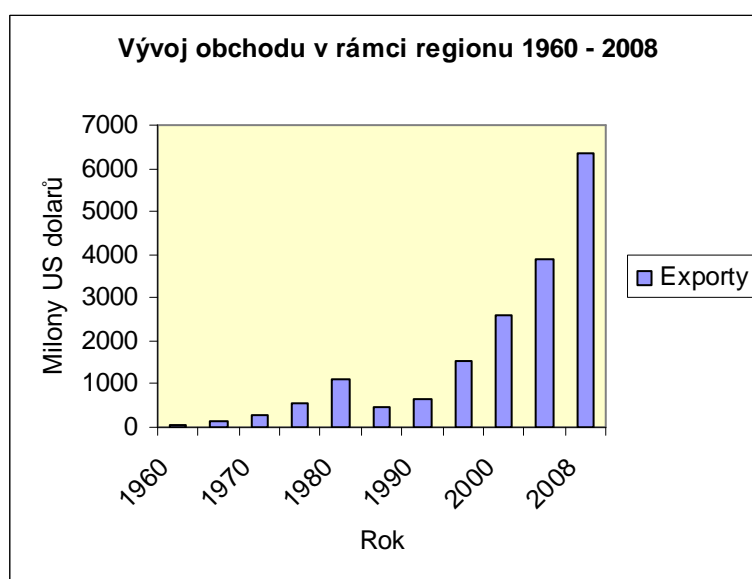
Zdroj : <http://www.sica.int/miembros/sica/simbolos.aspx?IdEnt=401>

Příloha č. 3 : Institucionální struktura SICA (obrázek)

Zdroj : <http://ceccsica.org/programas-accion/genero/images/g61.gif>

Příloha č. 4 : Vývoj obchodu střeđoamerických států v rámci regionu (graf)

Zdroj : SIECA (2009a)

Příloha č. 5 : Zahraniční obchodní partneři regionu Střední Amerika 2008 v milionech US dolarů (tabulka)

Země	Exporty	Podíl	Importy	Podíl
Celkově	21,651	100%	48,394	100%
USA	6,849	31,6	16,160	33,4
CACM	6,373	29,4	6,122	12,7
EU	2,856	13,2	4,281	8,8
Mexiko	686	3,2	3,834	7,9
Panama	536	2,5	1,233	2,5
Čína	1,103	5,1	2,372	4,9
CARICOM	398	1,8	148	0,3
Kanada	317	1,5	974	2,0
Dominikánská r.	372	1,7	153	0,3
Japonsko	165	0,8	1,539	3,2
Venezuela	70	0,3	1,185	2,4
Čile	37	0,2	710	1,5
Zbytek světa	1,889	8,7	9,685	20,0

Zdroj : SIECA (2009a)

Příloha č. 6 : Seznam středoamerických smluv o ZVO (tabulka)

Země	Rok podepsání dohody
Mexiko	Kostarika : 1994 Nicaragua : 1997 El Salvador, Guatemala, Honduras : 2000
Dominikánská r.	1998
Panama	2002
Čile	1999
Kanada	2001
USA	2004
CARICOM	2004
Čína	Guatemala : 2005 Nicaragua : 2008 El Salvador, Honduras : 2008
EU	v průběhu jednání
Kolumbie	v průběhu jednání

Zdroj : SIECA (2009a)

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Integrace Střední Ameriky a role Evropské unie v tomto procesu

Projekt bakalářské práce

Jméno : Andrea

Příjmení : Vlasáková

Ročník : Druhý

Akademický rok : 2008/2009

Vedoucí práce : PhDr. Malvína Krausz Hladká

Datum odevzdání :

Souhlasím s vedením bakalářské práce :

Úvod

Téma mé práce je Integrace zemí Střední Ameriky a role Evropské unie v tomto procesu.

Toto téma jsem si vybrala, protože téma vztahů mezi Evropskou unií a Latinskou Amerikou nabývá v současné době na důležitosti, co se týče ekonomické a politické spolupráce. Střední Amerika je pro Evropskou unii jedním subregionem Latinské Ameriky – spolu s Andskými státy a Mercosurem. Tímto subregionem se rozumí následující státy : Belize, Honduras, El Salvador, Guatemala, Nicaragua a Panama. Jedná se o státy rozvojové, agrární, s výskytem sociálních problémů, které způsobuje hlavně chudoba. Dále je to region s velkým počtem domorodých – indiánských obyvatel. V neposlední řadě se region potýká s drogovou mafii.

Evropská unie je důležitým obchodním partnerem nejen celé Latinské Ameriky, ale zvláště Střední Ameriky, kdy je Evropská unie třetím největším importérem i exportérem v oblasti. S integrovanou Střední Amerikou se snaží navázat nejen obchodní smlouvy, ale i politické dialogy, prostřednictvím nichž má v úmyslu zvyšovat životní úroveň, podporovat demokracii a dodržování lidských práv v tomto rozvojovém regionu.

Regionální integrace je také otázkou aktuální, kdy na celém světě dochází k integračním procesům, od kterých političtí představitelé očekávají, že se přinesou do budoucna pozitivní dopady na všechny státy v regionu a překonají případné konflikty v integračním seskupení. Střední Amerika se od počátku snažila napodobit Evropskou unii v integračním procesu, měla totiž stejné důvody k založení společenství jako měla Evropská unie : stabilizace a zabránění konfliktům. V době počátků integrace totiž ve Střední Americe probíhalo několik občanských válek a celkově byly země politicky a ekonomicky destabilizované. Ekonomická integrace tak měla na Střední Ameriku pozitivní vliv, protože se jí částečně podařilo splnit cíle stanové ve smlouvě o středoamerické ekonomické integraci např. vytvoření zóny volného obchodu a posléze celní unie. Byly založeny nové instituce, které dozírají na dodržování lidských práv v jednotlivých zemích. Díky zvýšené obchodní činnosti v rámci společného středoamerického trhu se začíná pomalu zvyšovat životní úroveň běžných obyvatel regionu.

Přínos této práce by měl spočívat v tom, že přinesu náhledy na integraci jedné části světa, která je českou politickou vědou vcelku opomíjena. Ukážu, jak se tomto procesu angažovala Evropská unie, jeden z hlavních mezinárodních aktérů a nastíním, jak by se budoucnu dále mohla vyvíjet středoamerická integrace a jak by se mohly vyvíjet vztahy mezi Střední Amerikou a Evropskou unií, potažmo s celou Latinskou Amerikou.

Cílem práce je stanovit formování, funkčnost a budoucí vývoj integračního procesu ve Střední Americe. Spolu s touto otázkou stanovit přínos angažování Evropské unie v tomto prostoru pro obě strany – jak pro Střední Ameriku tak pro Evropskou unii samotnou.

Jako nejvhodnější metoda se mi jeví případová studie, protože budu studovat jeden případ integračního procesu v jednom světovém regionu. V této případové studii zvolím dvě proměnné : závislou a nezávislou. Závislá proměnná představuje integrační proces nezávislá proměnná angažovanost Evropské unie na tomto procesu, protože je to aktér, který na tento proces měl vliv.

Práce obsahuje několik výzkumných otázek. Hlavně se jedná o zodpovězení otázky, jak a do jaké míry ovlivnila Evropská unie integraci a stabilitu Střední Ameriky. Další otázkou je, zda se může ještě středoamerická integrace dále vyvíjet, protože zatím se jedná o integraci ekonomickou. Zodpovědět by se měla i otázka, jaký má integrace vliv na vzájemné ekonomické a politické vztahy nejen mezi Střední Amerikou a Evropskou unií ale i na vztahy mezi samotnými státy, který tvoří Střední Ameriku.

Osnova

1. Úvod :

- Seznámení s tématem a problematikou
- Přiblížení důvodů výběru tématu
- Stanovení výzkumných otázek

2. Stat' :

2.1. Střední Amerika jako subregion Latinské Ameriky

- Státy tvořící region
- Stručná historie regionu
- Současné problémy, které se snaží jako celek Střední Amerika vyřešit

2.2. Proces integrace Střední Ameriky

- Základní zlomy integračního procesu – období
- Důvody, které v jednotlivých obdobích vedly k integraci
- Současný integrační stav – do jaké míry je Střední Amerika integrována a je integrace funkční tak, jak bylo stanoveno v zakládajících smlouvách?
- Důsledky procesu : výhody a nevýhody integrace, dopady na obyvatelstvo

2.3. Evropská unie a Střední Amerika

- Vliv Evropské unie na integraci Střední Ameriky
- Vývoj vzájemných vztahů a spolupráce
- Současný stav a překážky těchto vztahů (dojde k podpisu Asociační dohody přes odmítavý postoj Nicaraguy?; současné přerušení jednání mezi státy o Asociační dohodě)

2.4. Budoucnost středoamerické integrace

- Bude Střední Amerika následovat vývoj v Evropské unii a rozšíří ekonomickou integraci také na politickou?
- Jaké mají perspektivy vzájemné vztahy Evropská unie – Střední Amerika

3. Závěr :

- Shrnutí poznatků
- Zodpovězení výzkumných otázek

Seznam literatury

Monografie

a) neperiodická literatura

Booth, J., Wade, Ch., Walker, T. (2006). Understanding Central America : global forces, rebellion, and change. Boulder, Col. : Westview Press

Canales-Kriljenko, J., Khandelwal, P., Lehmann, A. (2003). Financial Integration in Central America: Prospects and Adjustment Needs. Washington DC : International Monetary Fund

Cardoso, E., Helwege, A. (1995). Latin America´s economy : diversity, trends, and conflicts. Cambridge : MIT Press

Desruelle, D., Schipke, A. (2007). Economic Growth and Integration in Central America. Washington DC : International monetary fund

González de Handal, C.M. (2006). Centoroamérica y otras experiencias internacionales de integración. El Salvador : SG – SICA

Hillman, R. (2005). Understanding contemporary Latin America. Boulder : L. Rienner Publishers

Kašpar, O. (2002). Dějiny karibské oblasti, Praha : Lidové noviny

Kolektiv autorů. (2006). Politické systémy Latinské Ameriky. Praha : Oeconomica

LaFeber, W. (1993). Inevitable revolutions : the United states in Central America. New York : Norton

Munck, R. (2007). Contemporary Latin America. Basingstok : Palgrave MacMillan

Nohlen, D. (2005). Elections in the Americas : a data handbook. Vol. I, North America, Central America, and the Carribbean. New York : Oxford University Press

Quiñonéz Abrarca, A.E (2008). Discursos. Secretario general del Sistema de la Integración Centroamericana. El Salvador : SG – SICA

Salazar Grande, C.E. (2008). Instrumentos Jurídicos del Sistema de la Integración Centroamericana. Centoamérica : SG-SICA

Skidmore, T., Smith, P. (2001). Modern Latin America. New York; Oxford : Oxford University Press

Spencer, D. (1997). Demobilization and Reintegration in Central America. Bonn : Bonn International Center for Conversion

Wiarda, H., Kline, H. (2006). Latin American politics and development. New York : Westview Press

b) periodická literatura

Millett, R., Stiles, T. (2008). Peace Without Security : Central America in the 21st Century. The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations, Winter/Spring 2008

Prameny a ostatní zdroje

Central America Regional Strategy Paper 2007 – 2013, 2007,

http://ec.europa.eu/external_relations/ca/index_en.htm

Central American Custums Union, Central America, 2008, www.sieca.org

Estado de Situación de la Integración Económica Centroamericana, 2009, www.sieca.org

Political Dialogue and Cooperation Agreement, 2003,

http://ec.europa.eu/external_relations/ca/index_en.htm

Protocolo de Tegucigalpa a la Carta de la ODECA, 1991, www.sica.int

Protocolo al Tratado General de Integración Económica Centroamericana, 1993, www.sica.int

Transformación y Modernización de Centoamérica en el Siglo XXI. Una propuesta regional, 2001, www.sica.int

Tratado General de Integración Económica Centroamericana, 1960, www.sica.int

La integración cenroamericana : Beneficios y Costos, 2004, www.sica.int

Internetové zdroje

http://ec.europa.eu/external_relations/ca/index_en.htm

http://ec.europa.eu/external_relations/la/index_en.htm

www.parlacen.org.gt

www.sica.net

www.sieca.net